

Mokslo Lietuva

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Nr. 11 (632)

MOKSLO IR KULTŪROS RENGINIAI

XVI pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumas

Kviečiame į lapkričio 14–16 d. Kaune, Vytauto Didžiojo universitete vyksiantį XVI pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumą. Šių metų renginys bus jubiliejinis – jis tęsia prieš 50 metų (1969-aisiais, Čikagoje, JAV) pradėtą tradiciją. Kilęs kelių veiklių mokslininkų ir kūrybos žmonių iniciatyva, šis simpoziumas vėliau suvienijo šimtus lietuvių mokslininkų ir kūrėjų iš viso pasaulio. Norintys dalyvauti kviečiami registruotis internetu.

Šių metų simpoziume, skirtingai nei ankstesniuose, dėmesys bus telkiamas ne į mokslines diskusijas, bet į konkrečias Lietuvai ir lietuviams aktualias sritis, pasitelkiant pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos veikėjų išmintį, profesines žinias ir patirtis. Šios kelios dienos bus skirtos produktyviai vaizduotei ugdyti ir lietuvių mokslininkų bei kūrėjų bendradarbiavimo sistemai kurti. Todėl organizatoriai kviečia kartu įprasminti 2019-uosius kaip Pasaulio lietuvių metų, mokslo ir kūrybos simpoziumų 50-mečio, Lietuvių Chartos 70-mečio ir VDU atkūrimo 30-mečio jubiliejus.

Simpoziumas – po 7 metų pertraukos

Pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumą inicijavo nedidelis tyrėjų ir kūrėjų būrys, kurių gretose itin svarbų vaidmenį atliko Algirdas Avižienis, Arvydas Kliorė, Bronius Nainys – pirmojo simpoziumo sumanytojai ir rengėjai 1969-aisiais. Dėsninga tai, kad pirmieji simpoziumo dalyviai buvo daugiausia antrosios emigracijos bangos iš Lietuvos atstovai, jauni ir jau daug pasiekę žmonės, kuriems rūpėjo ne vien jų asmeninės meninės ir mokslinės aspiracijos, bet ir platesnis humanitarikos, politikos, socialinių bei tikslųjų ir gamtos mokslų kontekstas, suprantama, susijęs ir su Lietuvos laisvėjimu.

VI pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumas (MKS), įvykęs 1989 m. lapkričio 22–26 d. Čikagoje, JAV, buvo ypatingas tuo, kad jame dalyvavo apie šimtą mokslininkų ir kūrėjų iš Lietuvos, o baigiamąją kalbą pasakė Vytautas Landsbergis. Po plenarinės sesijos, skirtos Vytauto Didžiojo universiteto (VDU) atkūrimui, buvo išrinktas 41 VDU Atkuriamojo Senato narys iš užsienio. Kitas

MKS įvyko jau nepriklausomoje Lietuvoje, 1991 m. Po jo simpoziumai vyko kas 2–3 metus pakaitomis Čikagoje ir Lietuvoje. XV pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumas buvo surengtas 2011 m. Lietuvoje, tad pasaulio lietuvių mokslininkai ir kūrėjai į simpoziumą buriami po 7 metų pertraukos.

XVI pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumo programa

Vykdydamas savo, kaip Pasaulio lietuvių universiteto, misiją, Vytauto Didžiojo universitetas kartu su Pasaulio lietuvių bendruomene ėmėsi tęsti ir kartu atnaujinti pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos veikėjų pasikartojančią sambūrių tradiciją. Tarp svarbiausių prioritetų šiemet – Lietuvai aktualiausių klausimų aptarimas kartu su Lietuvos ir pasaulio lietuvių akademinė ir intelektualine bendruomene. Simpoziumas pakvies atsigręžti į pasaulio lietuvių kūrybą – dailę, literatūrą, muziką ir kt. – kaip į itin vertingas

■ Nukelta | 2 p.

Pasaulio lietuvių bendruomenės pirmininkė Dalia Henkė

ŠIAME NUMERYJE

Kas apribojo Pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumo rengimo galimybes? ● 1, 2 p.

Naujos knygos ● 1, 11 p.

Mokslininko tribūna: ar gebame ugdyti humanitarus? ● 2 p.

Ar naujojo Prezidento išrinkimas padės visuomenei išgyti? ● 3 p.

Lietuvos Respublikos Seimo, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos pranešimai ● 3, 8 p.

Studijų naujovės Lietuvos universitetuose ● 5 p.

Mokslo ir verslo partnerystė ● 7, 8 p.

Mokslo naujienos: kaip išmatuoti laimę? ● 7, 8 p.

Mokslo ir kultūros renginiai ● 10, 11 p.

Atmintis: atsisveikinome su signataru Sauliumi Razma ir prof. Sigitu Marčiukaičiu ● 12 p.

NAUJOS KNYGOS

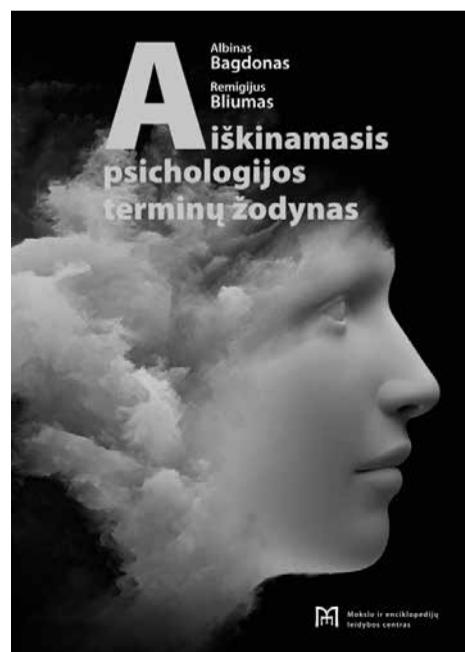
Aiškinamasis psichologijos terminų žodynas

Irena Stankevičienė

Albinas Bagdonas, Remigijus Bliumas. (2019). Aiškinamasis psichologijos terminų žodynas, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 376 p.

Lietuvoje dirba daugiau kaip du tūkstančiai psichologų. Jų skverbimuisi į vis naujas kasdienio gyvenimo sritis galo nematyti. Psichologijos raida veikia tarsi išcentrinis mechanizmas, kuriantis tokį žmogaus psichiką, jos prigimties sampratų margumą, kad vienos ir tos pačios mokslo šakos atstovai pradeda nebesusikalbėti. O juk ir specialistų savitarpio supratimo pagrindas yra kalba – tiek bendrinė, tiek atskiros srities terminija – joje vartojamų sąvokų ir terminų visuma.

Lietuvos psichologijos istorijoje tai jau antras aiškinamasis žodynas. Mokslo ir enciklopedijų leidykla dar 1993 metais pagal rusiškąjį parengė lietuvišką „Psichologijos žodyną“. Per tuos metus daug kas pasikeitė ne tik Lietuvoje, bet ir Lietuvos psicholo-

Žodyno viršelis

gijoje. Albino Bagdono ir Eglės Rimkutės „Anglų–lietuvių kalbų psichologijos žodynas“ (2013) buvo tik mėginimas surasti

tinkamiausius lietuviškus atitikmenis anglų kalbos terminams.

1993 metais išleistame „Psichologijos žodyne“ buvo aiškinama apie 1300, šiame – apie 2300 terminų, iš jų aprašyta apie 2000 terminų, apie 300 terminų yra nuorodiniai. Vartotojas čia ras ne tik sukirčiuotų pagrindinių terminų straipsnius, bet ir jų atitikmenis anglų ir rusų kalbomis, tarptautinių terminų kilmės aiškinimus.

Dėl ribotos apimties į žodyną tik minimaliai įtraukta neuropsichologijos, neurofiziologijos, psichofiziologijos, psichogenetikos, lyginamosios psichologijos (evoliucinės psichologijos, etologijos, zoopsichologijos) ir kitų ribinių sričių terminų. Žodynas pirmiausia skiriamas psichologijos studentams, doktorantams, dėstytojams, praktikams, mokslininkams ir mokslo populiarintojams, rašantiems tekstus psichologijos klausimais. Neabejotina, kad žodynu naudosis ir gretimų sričių specialistai – psichiatrai, logopedai, pedagogai (ypač specialieji pedagogai), socialiniai darbuotojai.

■

Išrinktas naujas KTU tarybos pirmininkas

Gegužės 30 d. vykusiame Kauno technologijos universiteto (KTU) tarybos posėdyje išrinktas naujas universiteto tarybos pirmininkas. Juo slaptu tarybos narių balsavimu vienbalsiai išrinktas UAB „Schmitz Cargobull Baltic“ generalinis direktorius Raimundas Petrauskas. Naujojo KTU tarybos pirmininko rinkimai vyko po to, kai 2019 m. gegužės pradžioje iš šių pareigų pasitraukė Dalius Misiūnas. Tokį sprendimą jis priėmė pateikęs savo kandidatūrą į ISM Vadybos ir ekonomikos universiteto rektoriaus poziciją.

Naujasis KTU tarybos pirmininkas Raimundas Petrauskas. KTU nuotr.

Svarbiausios Tarybos pirmininko funkcijos – organizuoti tarybos darbą, kviesti tarybos posėdžius ir jiems pirmininkauti, pasirašyti tarybos posėdžių protokolus ir priimtus nutarimus. Pirmininkas, gavęs tarybos pritarimą, gali kreiptis į tarybos narį paskyrusį asmenį ir prašyti jį atšaukti, jeigu šis netinkamai vykdo Statuto, Tarybos darbo reglamento ar Mokslo ir studijų įstatymo nustatytas funkcijas, nepasirašo arba nesilaiko įsipareigojimo vadovautis universiteto ir visuomenės interesais. KTU tarybos pirmininku negali būti universiteto personalui priklausantis asmuo ar studentas. Jį slaptu balsavimu iš savo narių renka ir atšaukia KTU taryba.

„Dėkoju Tarybos nariams už pasitikėjimą. Tikiu, kad kartu su rektoriaus komanda ir visa akademinė bendruomenė priimsime sprendimus, padėsiančius siekti ilgalaikių KTU strateginių tikslų – kurti šiuolaikišką, konkurencingą tarptautiniu mastu technologijų universitetą, kuriame dera „kietieji“ ir „minkštieji“ mokslai. Tęsime pradėtus darbus, mokslą ir studijas plėtodami perspektyviausiomis kryptimis: dirbtinis intelektas, pramonė 4.0, mašinų mokymasis“, – sakė KTU tarybos pirmininkas R. Petrauskas.

KTU taryba sudaroma 5 metams iš 11 narių. Dabartinė tarybos sudėtis paskelbta 2017 m. birželio 29 d. KTU senato nutarimu. Ją sudaro: Lietuvos pramonininkų konfe-

deracijos prezidentas Robertas Dargis, VšĮ „Investuok Lietuvoje“ generalinis direktorius Mantas Katinas, UAB „Schmitz Cargobull Baltic“ generalinis direktorius Raimundas Petrauskas, IPI srl, COESLA group (Italija) vadovas Kęstutis Šliužas, KTU Informatikos fakulteto profesorius Rimantas Butleris, Mechanikos inžinerijos ir dizaino fakulteto

profesorius Artūras Keršys, Matematikos ir gamtos mokslų fakulteto profesorius Minvydas Kazys Ragulskis, Cheminės technologijos fakulteto profesorius Petras Rimantas Venskutonis, Statybos ir architektūros fakulteto profesorius Kęstutis Zaleckis, Studentų atstovybės skirtas narys Žilvinas Kalvanas. Parengta pagal KTU pranešimą

XVI pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumas

■ Atkelta iš 1 p.

pažinimo sritis. Renginyje siekiama sujungti skirtingas pasaulio lietuvių kartas, skatinti ryšius tarp jaunųjų mokslininkų ar kūrėjų ir kitų kartų diasporos atstovų.

XVI pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumas ypač akcentuos bendros pasaulio lietuvių akademinės išminties svarbą – bus aptariami bendrieji Lietuvos ir lietuvių tautos likimo klausimai mokslo, kūrybos, ekonomikos bei demografijos srityse.

Simpoziumo programoje numatytos keturios viena po kitos vykstančios plenarinės sesijos su iš jų išplaukiančiomis diskusijomis, skirtomis išplėtoti sesijose aptartas temas: „Universitetų ir mokslo žmonių misijos“;

„Kas manome esantys? Kuo norime būti?“;

„Geopolitiniai iššūkiai ir Lietuvos mokslai“;

„Žiniasklaida, intelektas, kūryba“.

Tarp simpoziumo dalyvių – smuikininkas Rimantas Vingras (Jungtinė Karalystė), dailininkas Rimas Čiurlionis (JAV), biologė Rita Čiurlionis (JAV), menininkas Ray Bartkus (JAV), rašytoja, dėstytoja Julija Šukys (JAV / Kanada), matematikas, muzikas Giedrius Alkauskas (Lietuva), fizikas Gintaras Valušis (Lietuva). Simpoziumą organizuoja Vytauto Didžiojo universitetas, Pasaulio lietuvių bendruomenė, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija bei Lietuvių Fondas.

Registracija į renginį vyksta internetu iki spalio 21 d. Parengta pagal VDU pranešimą

MOKSLININKO TRIBŪNA

Paklydimai kalbos studijose ir humanitariniuose moksluose

Prof. habil. dr. Marija Liudvika Drazdauskienė

Užsienio kalbų studijose seniai žinomas vyresniosios kartos priekaištas jauniems studentams dėl to, kad jie neįgyja tokios kultūros, kokią turėdavo priešakio ir pirmųjų pokario kartų dėstytojai. Tai – ne tik kartų konfliktas. Šis priekaištas yra pagrįstas. Šių dienų studentai iš tikrųjų nepasizymi subtilia kultūra. Prieškario užsienio kalbų absolventai buvo išsilavinę, drausmingi ir atsakingi, visada galėjo paaiškinti sprendimų motyvus (o tai – geriausio išsilavinimo požymis), gebėdavo išsakyti subtilius vertinimus. Viso to šandien stokoja jauni universitetų absolventai.

Kyla klausimas, kaip pakeisti tokį aukštojo išsilavinimo rezultatą. Vertinant pedagogines ir metodologines užsienio kalbų studijų nuostatas, galima tik džiaugtis. Jau senokai žinomos bendrosios tiesos, kad mokant reikia skirti dėmesį mokiniui ir sau, kad reikia užtikrinti, jog mokymas įvyksta, ir naudotis medžiagomis, kurios skatina įmanomus siekius. Anglistai žino, kad šios tiesos priklauso profesoriui Henry G. Widdowson, nors išmokymo siekį pabrėžė ir Adrian Holiday bei kiti pedagogai. Metodikoje taip pat yra kuo pasidžiaugti. Labai gerai, kad istorinę metodų apžvalgą anglistams kompaktiškai pateikė Scott Thornbury ir Jack C. Richards su Theodore S. Rodgers.

Dabar aišku, kad žodyno ir frazeologijos įsiminimas buvo svarbus žodinio metodo sekėjams, kad tikslus gramatinių modelių vartojimas pedagoginiuose kontekstuose ir dėmesys registro bei stiliaus ypatumams

buvo svarbūs situaciniame kalbos mokyme. Komunikatyvus mokymas atkreipė dėmesį į kalbą ne tik kaip į sistemą su struktūra, bet ir kaip į įgūdį, kurį reikia mokantis įgyti. Tai padeda dėstytojams ir mokytojams orientuotis, neprarandant daug laiko. Todėl minimi autoriai yra ypač vertingi.

Taip pat yra žinoma, kad komunikacinis metodas buvo iškreiptas, kai siekis išmokyti kalbos sėkmingai ir produktyviai komunikuoti buvo pakeistas samprata, kad „komunikacinis“ reiškia komunikacijos imitavimą įvairiais būdais auditorijoje. Nors dar ir dabar pasitaiko tokio netikslumo kalbant apie metodus, tačiau šį paklydimą jau seniai išaiškino ir paskelbė Henry G. Widdowson ir Scott Thornbury. Smulkesni ir moderniškesni metodai taip pat kompaktiškai aprašyti ir jais galima lengvai pasinaudoti.

Pastaruoju metu galima manyti, kad perspektyvus užsienio kalbų mokymas mokyklose turėtų prasidėti glaustų bazinių žinių pateikimu intensyviuose kursuose, tuo pat metu stengiantis mokiniui padėti sukaupti kuo turtingesnę kalbos medžiagą jo atminčiai. Kalbos sklandumas ir rafinuotumas turėtų priklausyti nuo šeimos ir tolesnio socialinės kultūros situacijų mokymosi. Tik mažai yra kalbama apie studento asmeninę kultūrą.

Metodikoje naujiena yra ta, kad metodai, tai yra mokymas pagal kokią nors sampratą, tiksliai laikantis to mokymo būdo taisyklių, atgyveno ir nėra taip scholastiškai taikomi. Metodus pakeitė požiūriai, kurie reiškia liberalizuotas mokymo būdų sampratas ir jų savarankišką bei kūrybinį taikymą. Šią naujieną paskelbė Jack C. Richards dar 1913 metais tarptautinėje konferencijoje

„In Medias Res“ Artimųjų Rytų universitete Nikozijoje, Kipre.

Mokymas liberalizuotas ne tik metodikoje, bet ir mokslo bei etikos sampratoje. O tai – jau rimtesni paklydimai. Sulig komunikacinio metodo populiarumu pasklido idėja, kad kalbos mokymas, susitelkiant prie kalbos struktūros, tai yra gramatikos, yra ydingas. Iškreiptos demokratijos idėjos apie neribojamas laisves be pareigų toliau iškreipė kalbos mokymą. Pamažu buvo atsakyta kalbos normos sampratos ir taisyklių kalbos vartojime. Šiuo atveju prisidėjo ir migracijos bei anglų kalbos tapimas globaline. Imta teigti, kad vien dėl to, jog anglų kalba vartojama toli gražu ne visada su gimtąja kalba kalbančiaisiais, o tarp ja kalbančiųjų kaip užsienio kalba, ir kad anglų kalba dabar dėl to visai ne ta, kuria kalbama Didžiojoje Britanijoje arba JAV, kad jos struktūra – mišri, o žodynas – pusiau skolintas ir kad globalinė komunikacija dabar svarbesnė už bendravimą anglų kalba su gimtąja kalba kalbančiaisiais. Imta net teikti seminarus ir steigti kursus apie anglų kalbos ypatumus globalinėje komunikacijoje bei atitinkamus šios kalbos mokymo būdus. Judėjimas šia kryptimi dar nesibaigė, bet jau išreikšta nuomonė, kad globalinės komunikacijos ypatumai gali būti svarbūs ir įdomūs sociologams, bet ne užsienio kalbos mokytojams. Taip lyg ir suteikta ramybės racionaliems pedagogams.

Taiigi pasitaiko atveju, kai kalbos mokoma be taisyklių. Vyko net internetinės diskusijos, ar gramatika šiandien dar svarbi, ar būtina mokyti gramatikos, norint išmokyti kalbėti anglų kalba, ir kitomis panašiomis temomis. Tarimo mokymas panašiai buvo

nivelijuojamas internetinėse diskusijose. Įdomu tik tai, kad anglai dėstytojai įsitraukė į diskusiją, kai užsieniečiai jau buvo pasisakę ir pareiškę nuomonę, kad norminis anglų kalbos tarimas neišnyks nei dabar, nei iki 2050-ųjų, kad anglams, kalbantiems šia kalba kaip gimtąja, svarbi graži kalba ir tokias netikras idėjas geriau pasilaikyti sau, o ne skleisti jas viešai.

Bet internetinėmis diskusijomis reikalas nesibaigia. Tebėra gyva metodinė nuostata, kad ydinga taisyti studentų kalbos klaidas, jiems pasisakant per paskaitas. Atseit, taip trikdoma minties sklaida ir protinis procesas, varžoma žmogaus komunikacija. Ši nuostata kilusi iš komunikacinio mokymo ir joje yra tiesos, tačiau visai netaisyti studento kalbos klaidų nėra priimtina. Prisimenu atvejį, kai užsienietė, dalyvaudama kursuose Anglijoje, pasiskundė, kad dėstytoja jos kalbos klaidų netaisė ir dėl to sumenkino kursų naudą. Štai kokių kraštutinumų pasitaiko liberalizuotame užsienio kalbos mokyme.

Kalbos normų ir taisyklių ignoravimas griaua mokymą dar giliau. Kalba yra didelė potenciali ir visiems žinoma, kad kalba – kultūros dalis. Kultūros mokymusi bodisi jauni ir vyresni mokytojai, nes nėra nei apibrėžta, nei įmanoma apibrėžti, kaip mokytis kultūros. Būna ir taip, kad kultūra sutapatinama su koncertais, teatru, kinu ir pasilinksminimais. Tačiau kultūrą galima susikurti tik disciplinuotai mokantis kalbos, pirmiausia užsienio kalbos, į kurios žinias reikia įdėti daugiau pastangų negu į gimtosios kalbos mokymą. Kai kalbos mokomasi, laikantis taisyklių, studentas tuo pat metu mokosi

■ Nukelta į 4 p.

REDAKTORIAUS KOMENTARAS

Rinkimams praėjus, apsidairykime, kaip gyvename

Prof. dr. Jonas Jasaitis

Rinkimų maratonas pasibaigė. Rinkėjai apsisprendė – laimėtojai paaiškėjo. Bet čia, skirtingai nei poilsio valandėlei skirtuose filmuose, kurie dažniausiai baigiasi vestuvėmis, viskas tik prasideda. Tačiau didžioji žiūrovų (atsiprašau, turėčiau sakyti, rinkėjų) dalis samprotauja taip: „Nu, Prezidentą jau turime, dabar tegul parodo, ką duos. Ar jau gyvensime, kaip prie Smetonos?“ Abejoju, ar šiuos rinkėjus tiktų vadinti piliečiais, bet kad jų – labai daug, tikriausiai nė vienas sąžiningas visuomenės nuomonės tyrėjas nesiginčys. Tačiau tik nesukubėkime kaltinti taip nusiteikusių asmenų – patys juos tokius išsiugdėme. Į Prezidentą dažnai žiūrime, kaip į stebukladarį, kuris ateis ir viską sukurs, o mes visa tai stebėsime. Vos pamatysime pirmąjį kluptelėjimą, pasidalinsime socialiniuose tinkluose: „Štai, koks jis iš tikrųjų, o tiek žadėjo...“

Bet juk ir patys pilietiškesniausi, patys aktyviausi su naujo valstybės vadovo išrinkimu sieja dideles viltis. Iki gyvo kaulo įgriso viešųjų ryšių kampanijose žarstomos tuščios deklaracijos, reformų imitacija, sumaišyta su tikrų pokyčių baime, visas absurdo ribas peržengusi valdymo biurokratizacija ir absoliutus valdančiųjų nesidomėjimas piliečių baziniais socioekonominiais poreikiais.

Norint imtis tikrų permainų, pirmiausia būtina įvardinti visuomenės struktūros skaudulius, vyraujančias ir itin neigiamą įtaką gyventojų elgsenai darančias nuotaikas ir pažiūras, nepasitikėjimą tarp valdymo institucijų ir visuomenės didinančias bei atskiras visuomenės grupes priešinančias tendencijas. Didelė dalis visuomenėje vyraujančių elgsenos modelių atrodo, tarsi būtų atkeliavę iš kreivų veidrodžių atrakciono. Antai neseniai pranešta, kad vos per keletą pastarųjų mėnesių prietaisai, kontroliuojantys, kaip vairuotojai laikosi nustatytos vidutinio greičio taisyklės, užfiksavo per 40 tūkst. pažeidimų. Tai liudija, kad eismo dalyviai nė nemanoma laikytis taisyklių.

Daugkartiniai tyrimai rodo, kad, jei vairuojate taip, kaip reikalauja kelio ženklai, kitiems atrodote kažkoks nenormalus, trukdantis lėkti, kaip jie užsimanė. Jei automobiliuose būtų įtaisyta įranga, leidžianti peršokti lėčiau važiuojančias transporto priemones, ji būtų naudojama vos ne kas minutę. Matome nuolat rodomą kone visuotinę panieką važiuojantiems tvarkingai. Nors kasdien fiksuojamos šurprios eismo nelaimės, net jų kaltininkai įrodinėja, kad tai – tik atsitiktinių aplinkybių sutapimo pasekmė. Net ir atsikėlę iš ligoninės lovos, jie ir toliau bando vairuoti taip pat, kaip ir iki nelaimės.

Istatymų, taisyklių, nustatytos tvarkos nepaisymas yra apėmęs visas be išimties visuomenės elgsenos sferas. Nesvarbu, ar tai būtų tėvų ir vaikų, sutuoktinių, bendrakiškių ar kaimynų, darbdavių ir dirbančiųjų santykiai. Neigiamų reiškinų institucinio reguliavimo priemonės nukreiptos į jų pasekmes, o ne į juos lemiančias priežastis. Taip, kaip tingime skaityti bent kiek ilgesnį ir sudėtingesnį tekstą, taip skubame pasmerkti visus, kurie elgiasi kitaip, negu įprasta mūsų aplinkoje. Neseniai vienas švietimo inovacijų mėgėjas džiūgavo, kad sukurta programėlė, kuri leidžia klausytis literatūros kūrinių bet kur ir bet kada, užuot juos skaičius.

Taigi nereikia stebėtis, kad magistro ar net mokslo daktaro laipsnį įgiję asmenys nesugeba suregzti sklandaus sakinio, nosines dėlioja ant esamojo laiko veiksmoždžių, neskiria vienaskaitinių ir daugiskaitinių daiktavardžių, painioja būtajį kartinį ir būtajį dažninį laikus, nesusigauja, kada reikia vartoti „nė“, o kada – „nei“, prieš „bei“ rašo kablelį, o brūkšnį kaišioja ten, kur reikia tik kablelio arba apskritai nereikia jokio skyrybos ženklų. Didžiausia epidemija tapo nereikalingų svetimžodžių vartojimas, įsivaizduojant, kad taip, atseit, kalbama „moksliškai“ (akademiškai). Iš universitetų į žiniasklaidos priemones siunčiamuose tekstuose prikaišiota gausybė anglišku žodžių, prie kurių prikerptos lietuviškos galūnės, o sakinių struktūra nebeturi nieko bendra su įprasta gimtojoje kalboje. Renginių (konkursų, varžybų ir pan.) ir neformaliųjų studijų programų, net visuomeninių iniciatyvų pavadinimai rašomi angliškai arba šalia lietuviškų sąvokų

skliausteliuose įterptos angliškos. Gimtoji kalba – viena iš seniausių gyvų pasaulio kalbų – stumiama į virtuvinės vartosenos lygmenį. Todėl garsios Vilniaus gimnazijos abiturientė nesigėdydama prieš televizijos kamerą vapalioja nesijaučianti lietuve. Ar, paniekinusį savo namus, ji pasijuto laisvesnė arba šiuolaikiškesnė?

Ypač plinta elgsenos modeliai, kuriuos vienija ta pati charakteristika – „be išpareigojimų“. Demografiškai gąsdina šurpiu visuomenės senėjimu, valdantieji buvusiuose mokyklų pastatuose steigia vis naujus senelių globos namus, visuomeninės organizacijos skatinamos prisitaikyti prie „senjorų“ poreikių ir galimybių ir pan. Tačiau tradicinė šeima, kurioje saugiai, artimųjų meilės ir sutarimo atmosferoje augtų vaikai, daužoma iš visų pusių, lyg kokia atgyvenusi, piliečių laisvei trukdanti prievartos forma. Užuot tvirtai paėmę už sprando neatsakingas gimdyves, kurių kūdikių kraujyje – kelios promilės alkoholio, sugyventinius, kasdien girtus grįžtančius į namus ir neatsimenančius, kada blaiviomis akimis matė savo arba savo „partnerės“ vaikus, mes kuriame naujas institucijas, kurios perimtų jų prigimtines pareigas. Ar tai problemos sprendimas? Štai girtutėlė, narkotikų prisijusi esybė, kurią baisu pavadinti ne tik motina, bet ir moterimi, pagimdžiusi ir valstybei auginti numetusi bejėgį, tikriausiai ir ligotą kūdikį, ramiausiai išpėdina nežinomais keliais. Ir ką? Ogi nieko, niekam ji neberūpi: juk išėjo, o vaikelis – švarioje ligoninės lovelėje.

Mes ką tik lyg pakvaišę įrodinėjome, kad prastai tvarkomoje ekonomikoje darbo nesuradę ir kitur dirbti išvykę piliečiai dar turi netekti ir pilietybės, tuo pat metu toleruojame valkatas, nepripažįstančius juos priglaudusios valstybės įstatymų. Antai Klaipėdos pamiškes jau daugiau kaip antrą dešimtmetį niokojantis žmogysta nei pilietybės įgijimu rūpinasi, nei darbo ieškosi, bet solidžias funkcijas vykdančios institucijos, jam net neprašant, vis pratęsia jo gyvenimo Lietuvoje terminą. O tas, užuot padėkojęs ir bent kartą susipratęs keisti gyvenimo būdą, ir toliau renčia jau ketvirtą lūšnyną. Savivaldybės tarnybos tuo pat metu siunčiamos išvalyti, ką tas priešnerkštė, nors puikiai žino, kad jau po kelių mėnesių teks švarinti kitą šio, atsiprašant, gyventojų, priterštą miško plotą. Bet matote, jis – ne lietuvis, todėl, jei pabandysį jį sudrausti ar pareikalauti atsakomybės, dar kažkas gali apkaltinti „nacionalizmu“, „kitataučių diskriminacija“ ir pan. Tai ar mes dar jaučiame savo valstybės šeiminkais, ar jau seniai pasiklydome tarp įsivaizduojamų grėsmių ir baimių?

Ar mums dar gali padėti medikai, jei Lietuvoje kas trečias rūko, o kiekvienas gyventojas kasmet vidutiniškai susipila į gerklę po daugiau kaip 11 litrų, t. y. po sklidiną kibirą „gryno alkoholio“? Kodėl turime švaistyti valstybės pinigus save įžūliai ir nuolat žalojančių asmenų gydymui, užuot juos investavę į ūkio plėtrą? Jokie draudimai, pavyzdžiui, rūkyti daugiabučių balkonuose, nepadės, jei visuomenė neapsispręs diegti sveikos gyvensenos, jei tokių asmenų, kaip to šlitinėjantčio Palangos dviratinko, sugebėjusio pripūsti į alkotesterį daugiau kaip 5 promilės, kurio niekas niekada nematė blaivaus, nebetoleruos nei kaimynai, nei visi kiti, su kuriais jam tenka nuolat susidurti. Ir nereikia aiškinti, kad nebesugebančių pakilti iš lūno prievartinis gydymas neva netoleruotinas. Taip, kaip nusikaltėliui teismo sprendimu atimama laisvė, taip ir alkoholiui būtina veiksminga priežiūra. Kitaip jis pats niekada neatsigaus.

Prieš kelias dienas apstulbino keista, švelniai kalbant, reakcija į sveikos gyvensenos specialistų rengimą. Ko tik neprišnekėta... Kad „tokių etatų ligoninėse ir poliklinikose nenumatyta“, kad lėšas geriau reikia panaudoti vaistams įsigyti, ir net tai, kad prie studijų programos rengimo neva prisidėjusi kažkuri religinė organizacija. Gerai išžiūrėkite į tuos, kuriems sveika gyvensena kelia siaubą, kurie pelnosi iš ligų, o ne ligonių gydymo. Valstybės pažanga tik tada įmanoma, kai suprasime, kad pati didžiausia visuomenės problema – kraštutinis individualizmas, kai žmogus paliekamas vienas su jį užgriuvusiais nepakeliamais rūpesčiais.

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

Siūloma Krymo totorių deportaciją pripažinti genocidu. Seimo nariai Laurynas Kasčiūnas ir Audronius Ažubalis, minint Krymo totorių masinių trėmimų pradžios 75-ąsias metines, įregistravo rezoluciją, kurią priėmęs Lietuvos Respublikos Seimas oficialiai pripažintų 1944 m. Sovietų Sąjungos įvykdytus nusikaltimus prieš Krymo totorių tautą genocidu. „Mes smerkiame 1944 m. Stalino totalitarinio Sovietų Sąjungos režimo suplanuotus ir įvykdytus Krymo totorių tautos naikinimą ir deportaciją iš jų istorinės Tėvynės – Krymo pusiasalio į negyvenamas Centrinės Azijos sritis, per kurias nuo bado, ligų, kankinimų ir sunkaus priverstinio darbo žuvo apie pusę ištremtųjų Krymo totorių. Todėl, prisimindami Krymo totorių skausmą ir kančias, siekiame, kad Lietuvos parlamentas pripažintų 1944 m. Sovietų Sąjungos įvykdytus nusikaltimus prieš Krymo totorių tautą genocidu“, – teigė L. Kasčiūnas.

Pasak Audroniaus Ažubalio, itin svarbu įvertinti Sovietų Sąjungos žalą, padarytą naikinant Krymo totorių kultūrinį ir socialinį paveldą, išvaramą iš Tėvynės ir įvykdytą genocidą. Tai svarbu ne tik žvelgiant iš istorinės perspektyvos. Tai itin aktualus klausimas ir šiandien. Deja, istorija kartojasi – priepažauda, diskriminacija ir smurtas prieš Krymo totorius vėl pradėti vykdyti prieš penkerius metus, Rusijai neteisėtai aneksavus Ukrainos Krymą. Todėl privalu solidarizuotis su Krymo totorių tauta ir tęsti 2014 m. Rusijos Federacijos įvykdytos Ukrainos Krymo aneksijos nepripažinimo politiką.

Dėl regionų aplinkos apsaugos departamentų reorganizavimo. Seimo narys Algirdas Butkevičius gegužės 20 d. kreipėsi į Aplinkos ministeriją su prašymu peržiūrėti regioninių aplinkos apsaugos įstaigų tinklo reorganizavimą. „Visiškai neaišku, kokiais kriterijais remiantis buvo suformuota nauja struktūra, kodėl gerokai didesnių savivaldybių inspekcijos prijungtos prie keliskart mažesnių, pavyzdžiui, didelių abejonių kelia Šakių ir Vilkaviškio regionų inspekcijų panaikinimas. Visuomenei svarbu žinoti priežastis ir ministerijos daromų sprendimų pagrįstumą“, – komentavo Seimo narys A. Butkevičius.

Rašte aplinkos ministrui Kęstučiui Mažeikai primenama, kad jis, būdamas Seimo Aplinkos apsaugos komiteto pirmininku, taip pat išreiškė abejonių dėl įvykdytos reformos ir Vilkaviškio krašto laikraščiu „Santaka“ šių metų pradžioje susiklosčiusią situaciją komentavo taip: „Didesnis yra didesnis. Galbūt šioje vietoje yra nesupratimas iš departamento vadovybės. Atsakomybę prisiima vadovas ir ministras, kurio šiuo atveju jau nebėra. Tačiau tai nėra baigtinis reformos variantas, nes, kiek kalbėjau su departamento vadovu, iškilų ir kitų iššūkių bei problemų, tad manau, kad reikės susėsti ir visa tai išsiaiškinti. Manau, vienas pirmųjų darbų, atėjus naujam ministrui, ir bus dar kartą peržiūrėti visą struktūrą.“

Parlamentaras A. Butkevičius ragina aplinkos ministrą peržiūrėti su reforma susijusius sprendimus ir inicijuoti aiškiais kriterijais paremtą regioninių aplinkos apsaugos institucijų struktūros suformavimą. Aplinkos ministro 2018 m. balandžio 6 d. įsakymu Nr. D1-277 „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos regionų aplinkos apsaugos departamentų reorganizavimo“ buvo įvykdyta aplinkos apsaugos kontrolę vykdančių teritorinių įstaigų pertvarka. ■

ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJOS PRANEŠIMAS

Parama studijoms geriausiose pasaulio aukštosiose mokyklose. Valstybė jau antrus metus remia geriausias pasaulio aukštąsias mokyklas įstojuosius ir pasiryžusius po mokslo grįžti dirbti į Lietuvą studentų studijas. Gegužės 29 d. Vyriausybė patvirtino Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos patobulintą tvarką, pagal kurią į paramą studijoms užsienyje galės pretenduoti asmenys, įstoję į bet kurią iš 50 geriausių pasaulio aukštųjų mokyklų. „Labai svarbu, kad remdama studijas geriausiose pasaulio universitetuose valstybė skatintų gabius Lietuvos žmones, pasiryžusius studijas užsienyje, pasisėmus geriausias patirties grįžti į Lietuvą ir įgyvendinti ją mūsų šalyje“, – sako švietimo, mokslo ir sporto ministras Algirdas Monkevičius.

Nuo šiol paramos skyrimo administravimas supaprastės, atsisakant prievolės dalyviams teikti dokumentų anglų kalba

Paklydimai kalbos studijose ir humanitariniuose moksluose

■ Atkelta iš 2 p.

atidumo, disciplinos ir paklusnumo, ir viso to mokosi be prievartos ar kokių nors šališkų nuostatų.

Kalba nėra tironiška, kalba nėra prievarta. Tai tik – patogi komunikavimo priemonė ir istorijos bei kultūros lobynas. Žinoma, labai griežtas mokytojas gali kalbos pamokas paversti katorga, ir tai būtų praradimas. Tačiau normaliomis sąlygomis kalba įpareigoja studentą disciplinai ir paklusnumui, jeigu protingai suprantamos kalbos vartojimo taisyklės ir jų laikomasi. Kai taisyklės kalboje neigiamos, studentai, mokydami kalbos, mokosi atsipalaidavimo be pagarbos, lais-

vumo ir grubumo, be įsipareigojimų ir taip iškreipia net aukštojo išsilavinimo esmę bei prasmę.

Studentų polinkis į liberalizuotą grubumą ir nesivaržymą buvo pastebėtas Vilniaus universitete jau devintajame ir dešimtajame XX amžiaus dešimtmečiuose. Neatrodė, kad dabar aukštojo užsienio kalbų išsilavinimo rezultatai tapo geresni, bent jau vertinant pagal tai, kaip mūsų absolventai mėgsta pasipuikuoti „laisvu“ kalbos mokėjimu ir kaip jie neskiria net kasdinių idiomų reikšmių, kokias stiliaus klaidas daro. Tai gali būti pavieniai nerūpestingumo atvejai, nes žinoma, kad Vilniaus universiteto Anglų filologijos katedra nuolat rūpinasi, kad būtų išsaugo-

tas kultūringos literatūrinės anglų kalbos mokymas ir tarimas. Tai yra filologinio išsilavinimo prioritetai. Taigi yra prasmės laikytis akademiškai teisingo kalbų mokymosi praktikos, siekti gražios, kultūringos komunikacijos bet kuria kalba, skirti dėmesio kalbai ne tik per akademinis užsiėmimus ir taip padėti jauniems žmonėms lavintis bei įgyti kultūros požymių, kuriais džiaugėsi jau nuėjusi inteligentų karta, džiaugiasi pensinio amžiaus pedagogai.

Šiandien humanitarinių mokslų būklė yra susijusi su akademinės visuomenės kultūra, nes kitokios visuomenės nėra. Šiuo atveju svarbūs du klausimai: humanitarinių mokslų turinys ir vaidmuo visuomenėje bei

humanitarų socialinė dalia. Humanitariniai mokslai turi savo dalykus, kur turėtų būti laikomasi tradicinių nuostatų: bazinių žinių, plius pasaulio ir kaimynų naujovių. Tradicinių požiūrių, kurie yra apibrėžti JAV James Martin akademinio atsinaujinimo centro publikacijose, nederėtų vengti. Inovatyvumas, kaip magija, niekada nepasens, o štai kai kurios madingos kryptys jau paseno. Pavyzdžiui, diversifikacija ir įtraukimas rasiniu požiūriu JAV jau kritikuojamas to paties centro publikacijose, nes, sakoma, kad tapo ortodoksiška priemone, kuri neatlieka šiam judėjimui pradžioje priskirto vaidmens. Reguluojant programas nuolat keičiasi kryptys, vis grįžtant prie ko nors, kas jau buvo. (Tęsinys – kitame numeryje) ■

JAUNOJO TYRĖJO PUSLAPIS

Architektūros magistrantas S. Čaikauskas: „Kiekviena karta turi būti keičianti“

Eglė Kirliauskaitė

Turintys idėjų, darbštūs, drąsūs, nestokojantys kritinio mąstymo – tokių žmonių dėka žengiamo į priekį vienoje ar kitoje srityje. Toks yra ir Vilniaus Gedimino technikos universiteto (VGTU) architektūros magistro studijų antrakursis Simonas Čaikauskas, įvertintas VGTU emeritų klubo stipendija. Su juo kalbamės apie ne kiekvienam skirtą profesiją, siekį išgarsinti Lietuvos architektūros tradiciją bei artėjantį perėjimą iš jaunių lygos.

– **Kodėl sugalvojai pasirinkti architektūros studijas? Ar tam daug įtakos turėjo noras sekėti tėčio – architekto ir dėstytojo Gintaro Čaikausko – pėdomis?**

VGTU magistrantas Simonas Čaikauskas

– Mano pavardė nuolat atpažįstama. Požiūris, kad, pasirinkus tėčio profesiją, tau seksis ne dėl tavo gabumų, pastangų, o dėl tariamos pagalbos, yra gana dažnas. Tačiau pavardė suteikia ir atsakomybę, turi tam tikrą priešistorę. Būna, kad sutinku žmogų, o jis pasakoja, jog su mano tėčiu kartu dirbo kokiame nors projekte. Gerai, jei jie sutarė, o jei kažkas nepasisekė? Tuomet į mane žiūri ne kaip į Simoną, o kaip į Čaikauską.

Grįžtant prie to, kodėl atėjau mokytis architektūros, sakau, kad man tiesiog pasisekė. Dar besimokant mokykloje tėvai vis klausdavo apie ateities profesiją. Kartą pasakiau, kad būsiu architektas. Tuo metu, aštuntoje klasėje, man dar tikrai tai nelabai rūpėjo ir tiesiog leptelėjau vienintelę geriau man žinomą profesiją. Augau tarp maketų, žaidžiau su kareivėliais, kuriuos tėtis išpjovė iš kartono, iš „Lego“ kaladėlių stačiau miestus. Tėtis bandė atkalbėti, tačiau aš užsispyriau. Taigi, dvyliktoje klasėje abejonių, kur stoti, nebeturėjau, nes jau penkerius metus lankiau parengiamuosius kursus – nebebuvo, kur trauktis. Nuo pradinių klasių turėjome sustiprintą meno profilį, gal ir dėl to labiau traukė meniškos specialybės.

– **Manai, kad architektūra yra menas?**

– Be abejo, tai – menas. Visgi architektūra yra kiek toliau nuo klasikinės meno sampratos, kai jo rezultatą suvokiame kaip tik estetinį pasitenkinimą suteikiantį objektą, realios taikomosios paskirties neturintį daiktą. Architektūra turi dar ir taikomąją paskirtį bei labai glaudžiai siejasi su žmonių gyvenimu. Ji turi didelę atsakomybę, taip pat pasižymi gerokai stambesniu masteliu nei kiti menai. Juk puodą gali sudaužyti, paveikslą nukabinti, skulptūrą pervežti į kitą vietą, o pastatas yra nekilnojamas turtas. Dėl to jauti didelę atsakomybę miestiečiams, investavusiems klientams. Mano nuomone, architektūra yra daugiau nei tik menas.

– **Ar studijos patiesino tavo lūkesčius? Ko iš jų pasisėmei?**

– Manau, kad paėmiau iš studijų viską, ką galėjau: dalyvavau mainų programose, apsilankiau užsienio universitetuose, per „Erasmus“ programą išvažiavau mokytis į Vokietiją. Lyginant su užsienio mokymosi įstaigomis, intelektinė, dėstytojų bazė Lietuvoje turbūt net geresnė. Sakykime, studijuojant Miuncheno technikos universitete, kuris tuomet pakliuvo į geriausiųjų trisdešimtuką, pamačiau, kaip ten dengiamasi žymių architektų pavardėmis – nors jie man dėstė, tačiau matydavau juos daugiausia tris kartus per semestrą. VGTU kiekvieną pasikaitą konsultuojamės su trimis savo srities ekspertais, kurie pas mus ateina du kartus

VGTU Architektūros fakultete

per savaitę. Galbūt kai ką žavi, kad universitetas pakliūva į geriausiųjų dešimtukus, visgi mano patirtis rodo, kad Lietuvoje gaunamos žinios ne tik nenusileidžia, bet kartais ir lenkia įgyjamas užsienyje.

– **Nors dar tik tavo karjeros pradžia, pelnei nemažai įvertinimų. Kurie iš jų labiausiai džiugina?**

– Tikiuosi, kad didžiausi pasiekimai manęs dar tik laukia ateityje. Pirmieji žingsniai būna labai dideli: iš pradžių net nmokėjau braižyti kompiuteriu, o po to atsirado ir grafiniai reikalavimai, ir profesionalumas. Pažiūrėjęs į pirmojo kurso darbus, gali džiaugtis pažanga, tuo, kad matai padarytas klaidas. Studijų laikotarpiu man itin sekasi konkursuose: visur, kur dalyvavau, laimėjau. Visgi, čia kaip krepšinyje: jaunieji savo grupėje būna lyderiai, o perėję į suaugusiųjų grupę, kur jau žaidžia su senbuviais profesionalais, gali nieko daugiau ir nepasiekti. Tas pats ir su architektais – pabaigus universitetą, reikia braukti brūkšnį ir žiūrėti į priekį, konkuruoti Lietuvos, netgi pasaulinėje rinkoje. Reikia suvokti, kad tokių kaip tu tiek Lietuvoje, tiek visame pasaulyje yra ne vienas ir ne du, ir kiekvienais metais vis daugėja. Turime daug pavyzdžių, kaip sėkmingi studentai išstipsta darbo rinkoje, o visiškai prasti prasiskina kelią į sėkmę. Taigi, atsipalaiduoti ir jaustis, kad jau daug pasieki, negalima.

– **Ne tik studijuoji magistrantūroje, bet ir dirbi architektūros studijoje. Ar nėra sunku derinti abi veiklas?**

– Tikrai galiu teigti, kad magistrantūra įkrečia proto – džiaugiuosi savo sprendimu po metų pertraukos tęsti studijas antrojoje pakopoje. Mokslą ir darbą ne visada lengva, bet tikrai įmanoma suderinti, nereikia to bijoti. Tiesa, jeigu stengiesi visur pasiekti maksimumą, patartina pasaugoti sveikatą, nes yra daugybė pavyzdžių, kai žmonės

paprasčiausiai perdega. Kaip ir visur, būtinas balansas.

– **Kokių ateities karjeros tikslų turi?**

– Mano, kaip ir kiekvieno architekto, svajonė gauti prestižiškiausią apdovanojimą, vadinamąją architektūros Nobelio premiją – Pritzkerio architektūros premiją. Kai pagalvoji, kad ją pasaulyje yra gavę tik keturiasdešimt architektų, kas bus, jeigu negausi? Jau viskas? Nepasisekė? Tikrai norėčiau prisidėti, formuojant Lietuvos architektūros veidą ir pristatyti jį pasauliui. Esame besivystanti, jauna, architektūros istoriją kurianti šalis, tačiau taip pat galime konkuruoti rinkoje. Norisi prisidėti šviečiant visuomenę, kuriant įspūdingesnį miestovaizdį.

Žinoma, jaunam specialistui, menininkui norisi būti pastebėtam, galbūt ne tik Lietuvoje, bet ir pasaulyje, taip pat skleisti mūsų šalies architektūros požiūrį. Visi žinome olandišką, skandinaviską, japonišką architektūros suvokimą, o lietuviško, deja, dar neturime. Taigi, turiu vilčių, kad susikurs lietuviška architektūros mokykla, lietuviškas stilius, kuris bus pripažintas.

– **Manai, kad tavo karta bus tie, kurie sugebės padaryti pokyčius lietuviškoje architektūros tradicijoje?**

– Bloga ta karta, kuri taip nemąsto. Kiekviena karta turi būti keičianti. Vadinamoji Z karta yra nemažai prispaustos, gerai vertina (kartais ir pervertina) savo galimybes, jiems atviras visas pasaulis. Ambicingumas visada yra gerai, tiesiog reikia pasilikti savikritiškumo grūdą, negalvoti, kad viskas, kas buvo iki mūsų, buvo blogai, o mes viską pakeisime, parodysime, kaip turi būti. Manau, kad reikia kaip tik tęstinumo, nes dabartiniai vyresnės kartos architektai nemažai pasiekė – reikia iš jų pasimokyti ir pridėti savo indėlį. ■

Vilniaus Gedimino technikos universitete

Kristina Lazickienė

Olimpiadų prizininkams – skatinamosios stipendijos

Siekdamas paskatinti gambiausius būsimus studentus, Vilniaus Gedimino technikos universitetas (VGTU) nuo šių mokslo metų skirs skatinamąsias stipendijas. Pretenduoti gauti šias stipendijas gali visi šalies olimpiadų prizinių vietų laimėtojai, stojantys į universitete vykdomas nuolatinės, valstybės finansuojamas studijas. Moksleiviai, norintys gauti VGTU skiriamą skatinamąją stipendiją, iki gegužės 30 d. turėjo dalyvauti išankstiniame priėmimo į bakaluro studijas ir birželio mėnesį, įvykus atrankai, pasirašyti Ketinimo studijuoti studijų sutartį. Taip pat būsimi studentai turi dalyvauti ir Bendrajame priėmimo į atitinkamos krypties ar kryptių grupių VGTU programą, o įstojus – pasirašyti studijų sutartį.

Įstojusiems į valstybės finansuojamą vietą, universitetas išpareigoja mokėti skatinamąsias stipendijas rugsėjo–birželio

ir laimėję prizines vietas chemijos olimpiadoje, moksleiviai gali pretenduoti į technologijos ir inžinerijos (saugos arba aplinkos inžinerijos) mokslų studijų kryptių grupių programas. Lietuvos mokinių ekonomikos ir verslo olimpiados prizininkai gali pretenduoti į socialinių mokslų (ekonomikos krypties) bei verslo ir viešojo administravimo mokslų studijų kryptių grupių programas.

Stipendija bus mokama pirmus dvejus studijų metus, jei studijuojama be akademinė skolų ir studijų pasiekimų lygmuo kiekviename semestru yra tipinis ar puikus. Vėlesniuose semestruose stipendija mokama, jei paskutinių metų studijų laikotarpio studentų pasiekimų lygmuo yra tipinis arba puikus. Taip pat atkreipiami dėmesį, kad VGTU išankstiniame priėmimo gali dalyvauti ir kiti moksleiviai, nedalyvavę olimpiadose, kurie nori iš anksto įstoti į universitetines studijas.

Kraštovaizdžio architektų rengimas

Lietuva šiuo metu yra vienintelė Baltijos jūros regiono šalis, kurios universitetuose

jau penkerius metus nėra rengiami profesionalūs kraštovaizdžio architektai. Situaciją imasi keisti VGTU, nuo 2020 m. rugsėjo Architektūros fakultete pristatantis naują Kraštovaizdžio architektūros bakaluro studijų programą. Tiek universiteto atlikta darbų apklausa, tiek didėjantis viešojo ir privataus sektorių, nekilnojamojo turto plėtojimų ir individualių

asmens užklausų ir užsakymų skaičius iš rodo, kad šių specialistų poreikis šalyje auga. „Per penkerius metus, kol nevyko studijos, neišaugo nauji specialistai, jie neatėjo į rinką, neįėjo į komandas, neperėmė patyrusių kolegų patirties ir tai yra blogai. Darbą, kurį geriau atliktų kraštovaizdžio architektai, dabar dirba kitų profesijų žmonės, neturintys visų reikiamų žinių“, – esamą situaciją apibūdino programos rengimo grupės vadovas, VGTU profesorius architektas dr. Gintaras Stauskis. Pasak jo, tai lėmė, kad, tvarkant ar projektuojant svarbius objektus, vis dar nemokame saugoti ir gausinti gamtos vertybių, susitarti ir įtraukti į procesą visų suinteresuotų grupių, paviršutiniškai žiūrime į tvarumą, kuris ne tik apima ekologinių medžiagų naudojimą, bet ir siekia tausoti gamtos vertybes, sukuriančias savitą ir įsimintiną kraštovaizdį, taip pat taupyti išteklius viešųjų teritorijų priežiūrai bei užtikrinti kokybišką aplinką visiems gyventojams.

VGTU mokslininkui pritaria architektas Tomas Grunskis, teigiantis, kad kraštovaizdžio architektūra – tai specifinių žinių, praktikos, talento ir bendradarbiavimo reikalaujanti specialybė, todėl architektai negali visiškai pakeisti kraštovaizdžio specialistų, kurių sudėtinguose projektuose prireikia vis dažniau. „Socialinis užsakymas tapo aktualus jau seniai ir visi suprato geros aplinkos

vertę. Daugelis nekilnojamojo turto vystytojų suvokia, kad gražiai sutvarkyta aplinka suteikia daugiau vertės jų nekilnojamajam turtui, kelia jo kainą. Antra vertus, visuomenė taip pat supranta šio komforto privalumus ir sutinka už tai papildomai mokėti“, – teigia architektas. Jis tikisi, kad universitete pradėjus rengti profesionalius kraštovaizdžio specialistus, į gerą pusę keisis ir miestų viešųjų erdvių vaizdas. „Bėda ta, kad visi išmokę 2 variantus sprendinių, kurie dažniausiai naudojami visuose miestuose – trinkelės ir asfaltas, nors kokybiškų ir nebrangių medžiagų bei estetiką nulemiančių detalių, kurios gali paversti viešąsias erdves patogiomis, yra ir daugiau“, – tikina pašnekovas.

Tarptautinėje praktikoje kraštovaizdžio architektai dirba keturiose pagrindinėse srityse: parkų ir skverų planavimas bei projektavimas, kultūrinių kraštovaizdžių tvarkymas, miesto atvirųjų erdvių – aikščių, skverų, promenadų, krantinių ir pan. – projektai. Ketvirtoji sritis, infrastruktūros projektai, pavyzdžiui, kelių ar gatvių kraštovaizdžio kūrimas, pasak profesoriaus G. Stauskio, yra labai populiarūs Vakaruose, bet Lietuvoje dar mažai žinoma ir taikoma. „Gatvė yra ne tik techninis statinys, ji taip pat formuoja mūsų miestovaizdį, joje vyksta žmonių bendravimas, verda miesto gyvenimas, todėl jos estetika ir ekologija yra labai svarbi. Sudarydami Kraštovaizdžio architektūros studijų programą, siekiame, kad ji apimtų visas šias sritis“, – teigia universiteto atstovas.

Dar vienas VGTU programos išskirtinumas – tai bus bene pirmoji Europoje nauja kraštovaizdžio architektūros studijų programa, kuriama pagal Tarptautinės kraštovaizdžio architektų federacijos (angl. *IFLA*) ir Europos kraštovaizdžio architektūros mokyklų tarybos (angl. *ECLAS*) reikalavimus ir rekomendacijas. Studijos bus vykdomos su tarptautiniais partneriais: Tartu gyvybės mokslų universitetu, Krokuvos žemės ūkio universitetu, Budapešto Szent Istvan universitetu ir Olandijos VHL universitetu. Tai leis studentams dalį studijų rinktis pas universitetus partnerius, kurie taip pat atnaujina savo studijų programas pagal tarptautinius reikalavimus.

Kraštovaizdžio architektūros studijos iš viso truks penkerius metus: trejus metus – bakaluro studijos ir universiteto jau planuojamos dvejų metų trukmės magistrantūros studijos. Pagal tarptautinę praktiką ne mažiau nei pusę studijų laiko sudarys praktinės užduotys: pratybos, projektų rengimas, išvykos į vietas, bendravimas su visuomene,

VGTU profesorius architektas dr. Gintaras Stauskis. Simo Bernoto nuotr.

kitais proceso dalyviais. Praktikos metu pusę semestro studentai dirbs Lietuvos ar užsienio įmonėse, kartu su patyrusiais specialistais kurdami realius kraštovaizdžio architektūros projektus. Dėstytojų branduolį sudarys geriausi kraštovaizdžio architektūros specialistai: praktikai ves pratybas ir projektavimo užsiėmimus, o teorinius, metodinius, istorinius kursus dėstys ir vienas žymiausių Europos kraštovaizdžio architektūros akademikų Jeroen De Vries iš Olandijos.

Universitetas drauge su Aplinkos ministerija ir Lietuvos kraštovaizdžio architektų sąjunga taip pat siekia sureguliuoti kraštovaizdžio architektų profesinės kvalifikacijos pripažinimą. „Šiuo metu bet kas gali vadintis kraštovaizdžio architektu, tad paprašėme ministerijos parengti profesinės kvalifikacijos pripažinimo tvarką, kuri remtųsi profesinio vardo apsauga arba specialistų atestavimu. Pirmasis variantas ribotų galimybę bet kam vadintis kraštovaizdžio architektu, o antrasis – leistų dirbti visiems, turintiems kvalifikaciją liudijantį dokumentą“, – teigia VGTU profesorius dr. Gintaras Stauskis. Pasak jo, šiuo metu Lietuvoje yra apie 110 kraštovaizdžio architektų. Anksčiau kraštovaizdžio architektai buvo rengiami Vilniaus dailės akademijoje, o nuo 2015 m. nutrūko priėmimas į šias studijas ir Klaipėdos universitete. Nors VGTU studijas dar tik planuoja, Architektūros fakultete jau dabar vyksta vasaros mokyklos, kūrybinės dirbtuvės, vykdomi tyrimai ir rengiamos disertacijos aktualiomis kraštovaizdžio architektūros temomis. ■

VGTU studentai. Simo Bernoto nuotr.

mėnesiais. Pirmos vietos laimėtojams bus mokama 200 eurų per mėnesį, antros – 150, o trečios vietos prizininkams stipendija sieks 100 eurų per mėnesį.

„Protų nutekėjimas Lietuvoje – vis dar aktuali problema. Norėdami prisidėti prie šios problemos mažinimo, siekiame, kad Lietuvos gambiausi mokiniai, rinkdamiesi studijas, įvertintų, kad mūsų šalyje yra kokybiškas studijas teikiančių aukštųjų mokyklų, kurios vertina moksleivius už jų pasiekimus. <...> Į šias stipendijas kviečiame pretenduoti šalies matematikos, fizikos, IT, chemijos, ekonomikos ir verslo olimpiadų 1–3 vietų laimėtojus išankstinio priėmimo metu“, – teigia VGTU Stojančiųjų priėmimo ir informavimo centro direktorė Dovilė Ulinskaitė.

Pretenduojantys gauti VGTU skatinamąją stipendiją turėtų atkreipti dėmesį, kad prizinė vieta turi būti užimta 11 arba 12 klasėje vienoje iš olimpiadų. Lietuvos mokinių matematikos olimpiados prizininkai gali pretenduoti į inžinerijos, informatikos ir matematikos mokslų studijų kryptių grupių programas. Fizikos olimpiados prizininkai gali pretenduoti į inžinerijos mokslų studijų krypties grupės programas. Šalies informacinių technologijų olimpiados prizininkai gali pretenduoti į informatikos ir matematikos studijų kryptių grupių programas. Dalyvavę

Lietuvos mokslo taryboje – nauji nariai

Lietuvos Respublikos Vyriausybė į dvi laisvas Lietuvos mokslo tarybos valdybos narių vietas patvirtino naujus narius. Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos (ŠMSM) bei Finansų ministerijos teikimu jais tapo ŠMSM Studijų, mokslo ir technologijų departamento Mokslo skyriaus vedėja dr. Vilma Popovienė ir Valstybės dokumentų technologinės apsaugos tarnybos prie Finansų ministerijos direktorius

Klemensas Rimšelis. Nauji nariai pakeitė atsistatydinusius chemijos mokslų daktarę Rasuolę Lukošę ir buvusį viceministrą dr. Giedrių Viliūną.

Lietuvos mokslo tarybos valdybą sudaro 9 mokslo politikos įgyvendinimu suinteresuotų institucijų atstovai. Valdybos pirmininkas – Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto dekanas prof. Rimvydas Petrauskas. Parengta pagal Lietuvos mokslo tarybos pranešimą ■

LMA VRUBLEVSKIŲ BIBLIOTEKOJE

Žurnalui „Karys“ – 100 metų

Jolanta Stasytė Berniūnienė

Šiemet gražų šimtmečio jubiliejų švenčia karybos ir karo mokslo žurnalas „Karys“, kuris, pragyvenęs Antrąjį pasaulinį karą, Lietuvos nepriklausomybės praradimą, emigravęs ir sugrįžęs, nuo 1919 m. gegužės 22 d. su nedidelėmis pertraukomis eina iki mūsų dienų.

Gyvavimo pradžioje, iki 1920 m. spalio, leidinys vadinosi „Kariškių žodis“, tačiau redaktoriaus Jono Martyno Laurinaičio iniciatyva, pasitarus su Jonu Jablonskiu, pavadinimas buvo pakeistas.

„Karys“, Krašto apsaugos ministerijos Literatūros skyriaus savaitraštis, šių dienų skaitytojo akimis – žurnalas, buvo skirtas kariams, patriotiškam jaunimui ir visuomenei. Leidinys turėjo ugdyti meilę tėvynei, karinę dvasią, dorovę, supažindinti su karo mokslu. Buvo rašoma ne vien karybos, gynybos klausimais, bet ir istorijos, technikos, sporto temomis. Jame buvo spausdinama prozos ir poezijos tekstų, atsiminimų, dalijamasi krašto, atskirtojo Vilniaus ir pasaulio naujienomis, nepamirštas humoras, skelbiami įvairūs konkursai. Kaip prisimena Stasys Butkus (1897–1961), ilgametis „Kario“ redakcijos sekretorius (1922–1944), „savo laikraštį kariai pamilo. Ypač fronte jo labai laukdavome. Tik gaila, kad fronte jo trūkdavo. Kitų numerių visai negaudavome. Išgraibstydavo anksčiau, negu pasiekdavo apkasus“.

„Kario“ redaktoriai dažnai keitėsi. Pirmąjį „Kariškių žodžio“ numerį redagavo patyręs žurnalistas, Krašto apsaugos ministerijos Literatūros skyriaus viršininkas karininkas Petras Ruseckas (1883–1945). Vėliau leidinio redakcijai vadovavo karininkai ir karo valdininkai Vytautas Steponaitis (1893–1957), Jonas Martynas Laurinaitis (1894–1966), Kazys Kepalas (1890–1966), Zigmas Kuzmickas

(1898–1976), Juozas Petrėnas (1896–1980), Antanas Majus (1895–?), Stanislovas Kuzinas (1881–1944), Juozas Tomkus (1896–1940), Romualdas Burokas (1893–1957), Tadas Šakmanas (1899–1988), Leonas Gustaitis (1897–1942), Juozas Balčiūnas-Švaistas (1891–1978), Simas Urbanavičius (Urbonas) (1907–1968), Petras Jakštas (1899–1988), Juozas Mačys (1896–1966).

„Karys“ suteikė galimybę išbandyti plunksną įvairiems jauniems autoriams: kariams ir moksleiviams. Skelbiami konkursai ir neblogi honorarai skatino savo kūryba žurnale dalytis ir patyrusius rašytojus. Leidinyje bendradarbiavo Petras Babickas, Kazys Bradūnas, Stasys Butkus, Henrikas Blazas, Liudas Dovydenas, Antanas Gustaitis, Faustas Kirša, Juozas Urbšys ir kiti. 1939 metais „Kario“ bendradarbių buvo net apie 5 tūkst.

„Kari“ nuo 1919 m. leido Lietuvos krašto apsaugos ministerijos Literatūros skyrius, vėliau – kiti Krašto apsaugos ministerijos padaliniai. Spausdino Valstybės spaustuvė ir „Spindulio“ spaustuvė Kaune, taip pat „Švyturio“ spaustuvė Vilniuje. Leidinys to-

rys“ buvo leidžiamas Vilniuje. Redagavo S. Urbonas ir S. Butkus, leido Savisaugos dalinių inspekcija. Leidėjai, pasinaudodami asmeniniais ryšiais, apskriai gaudavo tuometu trūkstam popieriui, apeidavo nacių cenzūrą. Nors laikraštis buvo skiriamas lietuvių karo daliniams fronte, tačiau jis buvo populiarus visame krašte: visi egzemplioriai būdavo išperkami. Tiražas įvairavo – kartais išeidavo per 50 tūkst. egzempliorių. Daug dėmesio leidėjai skyrė grožinės literatūros spausdinimui, ugdė jaunąją kūrėjų kartą.

Po antrosios bolševikų okupacijos „Karys“ galima sakyti, pasitraukė į emigraciją drauge su redakcija ir skaitytojais. „Kario“ laikraščio redakcija Vilkaviškio apylinkėse ir Rytprūsiuose 1944 m. liepą–rugpjūtį išleido du numerius, pavadintus „Žygio karys“. 1944–1945 m. „Kario“ Nr. 1–5 išėjo Berlyne, Nr. 6–10 – Veimare, kaip laikraščio „Lietuviai“ priedas. Redagavo S. Urbonas ir Bronius Aušrotas (1909–1993). „Galbūt niekad lietuvis, o ypač karys, taip nepasigedavo ir nemylėjo spausdinto žodžio savo gimtąja kalba, kaip šiuomet, svečioje šalyje, likimo

„Kariškių žodis“. Pirmasis numeris, 1919 m.

subūrė į kultūrinę talką nemažą būrį parigingų tautiečių emigrantų, išsibarsčiusių po pasaulį. Žurnalas buvo platinamas Australijoje, Europoje, JAV, Kanadoje ir kitur. Amerikietiškas „Karys“ buvo kokybiškas, gausiai iliustruotas periodinis leidinys, skelbė daug istorinės tematikos straipsnių, grožinės literatūros tekstų, turėjo skyrių „Tremties trimaitis“, skirtą Lietuvos šaulių sąjungai išsivijoje. Žurnalą redagavo Simas Urbonas, Domas Penikas (1907–1969), Zigmas Raulinaitis (1913–2009), Balys Raugas (1914–2006) ir kiti. 1951–1957 m. žurnalą leido leidykla „Karys“, vėliau – Lietuvių veteranų sąjungos „Ramonė“ Niujorko skyrius. JAV „Karys“ ėjo iki 1991-ųjų.

„Kario“ redakcija atskiromis knygelėmis leido žurnalą spausdintus istorinės tematikos straipsnius, pvz., Z. Raulinaičio „Durbės mūsų“ (1961), „Aisčiai karinės istorijos šviesoje“ (1961), „Galindai prieš Romą“ (1962), „Hunų žygis į Prūsus“ (1963); O. Urbono „Didžiojo Šiaurės karo frontas Lietuvoje“ (1962) ir kitus. Leidinys turėjo Centro valdybos premijų komisiją, kuri beveik kasmet premijuodavo tris vertingiausių straipsnių autorius. Užsienyje „Karys“ patyrė nuosmukių bei pakilimų, tačiau pasiaukojančių leidėjų, bendradarbių, dosnių rėmėjų ir ištikimų prenumeratorių dėka išliko ir tęsė prasmingą veiklą, puoselėjo Lietuvos nepriklausomybės viltį.

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, 1991-ųjų sausį, „Karys“ buvo perkeltas į Vilnių ir sujungtas su Krašto apsaugos ministerijos

■ Nukelta į 11 p.

Sugrįžimas į Lietuvą: „Karys“, 1991 m.

bulėjo ir plėtėsi: iš pradžių teturėjo 8, o nuo 1935-ųjų – jau 24–28 puslapius. 1922 m. tapo iliustruotas, o nuo 1926-ųjų – spalvotas. Tiražas nuo 4 tūkst. egzempliorių (1920 m.) išaugo iki 33 tūkst. egzempliorių (1940-aisiais). 1939-aisiais buvo pradėtas leisti net tris kartus per savaitę. Kristalizavosi ir turinys: nuo medžiagos, kurią gali perteikti vadovėliai, ir nuo per savaitę pasenstančių pasaulinių naujienų skelbimo pereita prie meninio skaitytojų skonio ugdymo, kasdienio kariuomenės gyvenimo nušvietimo, pilietinio auklėjimo, praktinių patarimų.

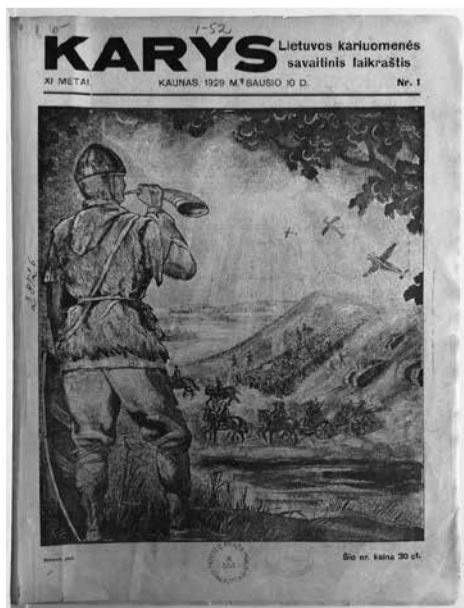
Nuo 1927-ųjų „Karys“ leido vienkartinus priedus, skirtus atskiriems pulkams, pvz., „Devintoji 2 pėst. DLK Algirdo pulko šventė“ (1927), „1 gusarų Didžiojo Lietuvos etmono kunigaikščio Jonušo Radvilos pulkas“ (1927), „2 pėst. DLK Algirdo pulko „Kario“ priedas“ (1928), „4 pėst. Lietuvos karaliaus Mindaugo pulkas“ (1928), „Šarvuotųjų rinktinė“ (1928), „4 p. LKM p. 15 metų sukaktis“ (1934) ir kitus. Kurį laiką leido priedą gudų kalba „Bielorus voiskovy“ (redagavo Aleksandras Ružancovas). 1940 m. liepos 5 d. bolševikams okupavus Lietuvą, „Kario“ leidyba buvo sustabdyta.

Per nacių okupaciją, 1941–1944 m., pakeitęs išvaizdą – tapęs laikraščiu, „Ka-

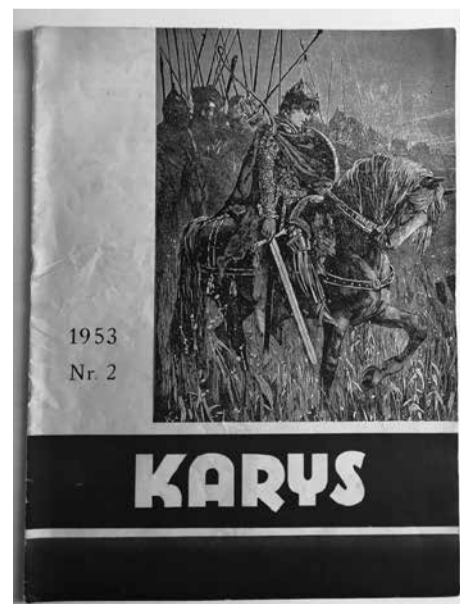
plačiai nublokštas tarp kitų tautų žmonių bendruomenės. Aviacijos talkininkų ir kitų formacijų lietuvių karių laiška, prašant jiems siųsti esamą lietuviškąją spaudą ir nuoširdžios, jautrios padėkos už jau gaunamus laikraščius, rodo nepaprastai gilų ir didžiai prasmingą lietuviškojo gimtojo žodžio meilę, – rašė S. Urbonas „Kario“ 1945 m. Nr. 2, pasirašęs slapyvardžiu Alg. Gdr.

1950 m. S. Urbonas ir S. Butkus atvyko į JAV ir leidinį atgaivino Niujorke. 1950 m. pirmajame numeryje „Karys“ reklamavosi taip: „Karys“ yra artimas ir mielas bičiulis kiekvienam lietuviui, ginklu, darbu ar plunksna kovojančiam dėl laisvos, demokratinės Lietuvos atstatymo. Senimas ar jaunimas, tremtiniai ir čia jau seniai įsikūrusieji mūsų broliai lietuviai – jame visuomet ras sau tinkamus medžiagos, žinių, vaizdų, bylojančių apie senosios Lietuvos praeitį, apie baisią mūsų Tėvynės dabartį ir apie tą kovą, kuri be jokios atodairos mūsų visų turi būti be perstogės tęsiama Tėvynės ir tautos ateičiai. Pagal išgales – visi į talką tremtyje atgijusiam „Kariui“. Nelaukime pakvietimo ar prašymo! Šiandien visi esame Lietuvos laisvės kariai!“

JAV žurnalas „Karys“ tapo pasaulio lietuvių karių veteranų mėnesiniu leidiniu,

„Karys“ – dešimtaisiais leidimo metais (1929 m.)

„Karys“, 1953 m., Niujorkas

Laimė ne pinigais matuojama Interviu su VDU mokslininku Justinu Kisieliausku

Šiomet Jungtinių Tautų paskelbtame Pasaulio laimės indekse Lietuva užėmė 42-ą vietą – geriausią iš visų Baltijos šalių, tačiau gerokai žemesnę už Šiaurės šalių: Suomijos, Danijos ir Norvegijos, kurios yra sąrašo lyderės. Vytauto Didžiojo universiteto (VDU) Ekonomikos ir vadybos fakulteto prodekanas dr. Justinas Kisieliauskas teigia, kad skandinavų laimės paslaptis – rūpinimasis ne tik pinigine gerove

– Kas yra laimė?

– Tai – menas lūkesčius derinti su aplinkybėmis. Nesu linkęs laimės sieti su trumpalaikiais, o neretai ir atsitiktiniais hormonų svyravimais, veikiau – su ilgalaikėmis jausmine būseną, kuri kyla nuolat vertinant santykį su savimi ir aplinka. Su prisotinto jausmu, jaučiant pasitenkinimą tuo, ką turi.

– Kokie yra svarbiausi veiksniai, lemiantys žmogaus laimingumą? Kiek čia reikšmės turi ekonominiai rodikliai, jei jie šiandien šalyje geriausi per pastaruosius 400 metų, o laimės indeksas, deja, nėra aukštas?

– Nors vertybiniai veiksniai yra reikšmingi, tačiau vakarietiškame laimės vertinime negalima atmesti ir ekonominių faktorių, kurie nuolat kelia lūkesčio kartelę – taip tolindami išivaizduojamą „tobulą“ pasaulį nuo to, kuris supa. Situaciją puikiai iliustruoja žmogaus poreikių hierarchija, kurios pagrindą – fizinius poreikius – išpildo tai, ką matuojame ekonominiiais rodikliais. Remiantis ekonomikos dėsniais, pasitenkinimas iš gėrybių (pavyzdžiui, duonos ar pinigų) nėra beribis: pasiekus individualų prisotinimo tašką, papildomas vienetas gali ne tik neduoti naudos, bet dar ir kenkti, tarkime, persivalgymas ar per didelis stresas dėl turimo turto.

Mūsų visuomenėje, kuri vis tvirčiau save vadina ekonomiškai išsivysčiusia, vyksta prisotinimo materialinėmis gėrybėmis

Vytauto Didžiojo universiteto Ekonomikos ir vadybos fakulteto prodekanas dr. Justinas Kisieliauskas. Jono Petronio nuotr.

procesai – tai, ką galime pamatuoti pinigais, nebeatneša tiek pasitenkinimo, kiek anksčiau. Kita vertus, gyvename didelių lūkesčių ir plačios vizualinės informacijos aprėpties laikais, kurie koreguoja vadinamuosius „laimingo gyvenimo standartus“, nuolat supažindindami su naujomis galimybėmis ir versdami mus nepasitenkinti tuo, ką turime. Laimingų šalių (pirmiausia – skandinavų) žmonės suprato ekonominių veiksnių ribotumą ir adaptavo lūkesčius bei veiksmus kitų poreikių, tokių kaip šeima, bendruomenė, savirealizacija ir pan., tenkinimui. Tai jiems leido smarkiai praaugti materialybėse laimės ieškančius kolegas.

– Lietuvoje dažnai mėgstame lygiuotis į Skandinaviją. Gal yra kitų šalių, kurių pavyzdžiai ar praktikos, kalbant apie žmonių laimingumo skatinimą, įkvepia?

– Ironiška, tačiau lygiavimasis nėra itin

tinkama praktika siekiant pasijusti laimingesniam. Vis dėlto, laimės kontekste skandinavai yra, rodos, nepralenkami. Dažnai norisi manyti, kad pietiečiai dėl vitamino D pertekliaus gali girtis geresnėmis sąlygomis, kad gerai jaustųsi, tačiau iš tiesų ispanai, portugalai ir graikai rikiuojasi netoli arba net už mūsų, sąrašo pradžią palikdami kur kas šiauresnėms šalims.

Pastaruoju metu nemažą pažangą padarė ekonomiškai panašias pozicijas užimanti Čekija, pakildama iki 21 vietos laimingiausių pasaulio šalių sąrašė (Lietuva – 50-ta). Reiškiniai, kurie neabejotinai prisidėjo prie čekų laimingesnio gyvenimo – švietimas koreguojant lūkesčius, atvirumas pokyčiams, bendruomenių stiprinimas.

– „Kaunas 2022“ užsibrėžė tikslą padaryti miestą laimingesnį. Planuojama kurti „Dizainą laimei“ – erdves, akcentuojančias pagarbą įvairovei, socialinį atsakingumą, verslumą. Kaip dar galima būtų pakelti kauniečių laimingumą?

– Tą galima daryti keliais būdais. Vienas – dažniau viešai kalbant apie patį reiškinį ir jo subtilybes, laimę paverčiant įprastiniu dalyku, o ne mitu. Antras – skatinant miestiečių įsitraukimą į vietines bendruomenes, taip stiprinant priklausymo kažkam jausmą ir pasitikėjimą vienas kitu. Trečias – kuriant daugiau erdvių, kuriose miestiečiai galėtų leisti laiką kartu. Galiausiai, įprasminant laimės reiškinį, tai yra kuriant jo matavimo metodiką ir mechanizmą, kuris leistų miestiečiams ne tik įvertinti savo savijautą, bet ir sekti progresą.

– Pasak psichiatro prof. Arūno Germanavičiaus, vienas iš faktorių yra švietimo sistema: Lietuvoje brukamas perfekcionizmas ir spaudimas atitikti reikalavimus, kai laimingiausiomis laikomose Šiaurės šalyse vaikams padedama atsiskleisti. Ar sutinkate?

– Kaip minėjau, laimės pojūčio kontekste itin svarbų vaidmenį atlieka lūkesčiai, o prie jų formavimo nemenkai prisideda švietimo sistema. Neteigiu, kad ją reikia imti ir perstatyti iš pagrindų, nes tikiu, kad ateinanti nauja švietimo sistemos karta savaime prisideda prie teigiamų pokyčių, taikydama gerąsias vietines ar užsienio praktikas. Pats žinojimas, kad tai, kas veiks seniau, šiandien neveikia, viešas kalbėjimas apie esančią problemą savaime skatina ieškoti naujų individualių būdų mokytis. Tačiau nemažą reikšmę suteikčiau ir kitoms švietėjiskoms „institucijoms“, pavyzdžiui, šeimos auklėjimui ir žiniasklaidai, kurios atstovais tampantys nuomonės lyderiai jauno žmogaus galvoje taip pat manipuliuoja lūkesčių ribomis.

– Lietuvos socialinių tyrimų centro atstovas Boguslavas Gruževskis sako, kad mūsų šalyje nelaimingumą labiausiai lemia nelygybė, skurdas, mažas investavimas į viešą paslaugą, nebaudžiamumas. Kokius faktorius išskirtumėte Jūs?

– Lietuva imasi savalaikių sprendimų, kovodama su problemomis dėl investicijų į viešąsias paslaugas ir nebaudžiamumo. Tačiau, kalbant apie pajamų nelygybę, situacija kitokia. Nelygybė savaime nėra blogas dalykas, bet didelė nelygybė, ypač jei ji neteisėta, neigiamai veikia asmeninį pasitenkinimo gyvenimu pojūtį.

Įdomu tai, kad yra tyrimų, kuriuose nustatyta, jog bendruomenėse kaimyno praturtėjimas gali kelti asmeninį pasitenkinimą, nes tai leidžia ilgainiui tikėtis ir asmeninės sėkmės. Kita vertus, teko projektuoti ir atlikti ekonominius eksperimentus skirtingų kultūrų kontekstuose, kurių metu pavyko užfiksuoti, jog neretai žmonėms kur kas svarbiau ne bendruomeninė, o asmeninė nelygybės situacija. Dėl šios priežasties, aš

■ Nukelta į 8 p.

MOKSLO IR VERSLO BENDRADARBIAVIMAS

KTU ir „TransUnion Lithuania“ bendradarbiavimo sutartis

Jau kelerius metus bendradarbiaujantis Kauno technologijos universitetas (KTU) ir įmonė „TransUnion Lithuania“ bendradarbiavimą įtvirtino oficialia sutartimi, kurią gegužės 7 d. Kauno „Žalgirio“ arenoje vykusiam susitikime pasirašė universiteto rektorius prof. Eugenijus Valatka ir įmonės vadovas Jonas Lukošius. Įmonė „TransUnion Lithuania“ į KTU studijų procesą įsitraukia, siūlydama temas baigiamiesiems darbams ir aktyviai dalyvaudama GUIDed mentorystės programoje. Pasak J. Lukošiaus, ši sutartis pabrėžia, kad viena prioritetinių įmonės veiklos kryptių yra ugdyti ir investuoti į talentus, padėti jiems įsiliesti į profesionalų rinką ir suteikti karjeros galimybes.

KTU nuolat plečia savo partnerių gretas ir stiprina ryšius su verslo organizacijomis, kurių įsitraukimas į studijų procesą šiais, ketvirtosios pramonės revoliucijos, laikais tiesiog būtinas, užtikrinantis sklandų būsimų, šiuo atveju, IT profesionalų paruošimą ir

KTU ir „TransUnion Lithuania“ atstovai, pasirašius bendradarbiavimo sutartį. KTU nuotr.

įsitraukimą į darbo rinką. „Bendradarbiaudami su KTU, galėsime pasiūlyti karjeros galimybes daugeliui studentų, kurie nori savo karjerą pradėti informacinių technologijų srityje. Nors Lietuvoje dauguma jaunų žmonių nori turėti kuo didesnes karjeros galimybes, ne visos įmonės gali tai pasiūlyti.

„TransUnion Lithuania“ tiki, kad būtent jauni žmonės yra inovacijų ir nuolatinio tobulėjimo variklis, užtikrinantis nenutrūkstamą judėjimą į priekį“, – sako J. Lukošius.

Sutarties pasirašymo metu „TransUnion Lithuania“ atstovai universiteto rektorių E. Valatką, Matematikos ir gamtos mokslų

fakulteto dekanę Bronę Narkevičienę ir Informatikos fakulteto dekanę Ritą Butkienę supažindino su įmonės departamentais ir jų pagrindinėmis veiklomis, apimančiomis duomenų apdorojimą, produktų vystymą ir palaikymą, IT operacijas ir jų saugą.

„Verslo dalyvavimas studijų procese turi būti labai tikslingas ir visavertis. Studentai nori, kad verslo įmonės universitetuose ne tik pristatytų save kaip patrauklų darbdavį, bet ir įtrauktų studentus į savo veiklą, sudarytų sąlygas iš verslo gauti naujausių žinių apie rinkos tendencijas. Bendradarbiavimas su „TransUnion Lithuania“ – būtent apie tai“, – teigia KTU rektorius E. Valatka. „TransUnion Lithuania“ yra viena didžiausių pasaulyje kredito rizikos vertinimo ir informacinių sprendimų teikėjų, Lietuvoje veikianti daugiau nei septynerius metus ir užsiimanti inovatyviųjų technologijų produktų kūrimu, klientų aptarnavimu bei teikianti IT infrastruktūros ir plėtros paslaugas. ■

Startuoliai skatina Kauno pažangą

Kauno startuolių ekosistema per 2 metus pasauliniame „Startup Blink“ ekosistemų reitinge pakilo net per 350 pozicijų ir šiuo metu užima 114-tą vietą iš 1028 tyrime dalyvavusių viso pasaulio miestų. Lietuva bendrame reitinge pakilo

sistemą Kaune, „Startup Blink“ ataskaitoje išskiriamas jaunųjų talentų ir universitetų mieste vaidmuo bei Kauno technologijos universitete (KTU) nuo 2012 metų veikianti startuolių vienijanti bendruomenė „Startuolių erdvė“ (angl. - *Startup Space*), kurioje

Kauno startuolių erdvė. Justinos Šuminaitės nuotr.

net 4 pozicijomis ir, užėmusi 18-ą vietą, patenka į dvidešimtuką. Pasak ekspertų, išaugusios investicijos ir pagalba pačioje verslo pradžioje – itin svarbios aplinkybės, galinčios nulemti sėkmę.

Kaip vienas svarbiausių veiksnių, leidžiančių taip sparčiai vystyti startuolių eko-

„užaugo“ jau daugiau kaip 80 startuolių.

KTU „Startuolių erdvė“ yra pirmasis akademinis startuolių inkubatorius ne tik Kaune, bet ir visoje Lietuvoje. Puikiai žinomi „SneakyBox“, „Helis“ (dabar „Tesonet“), „AmeraLabs“, tai – tik keletas sėkmės atvejų pavyzdžių.

Pasak „PWC/CB Insights“, pasauliniu mastu 2018 m. į startuolius buvo investuota 207 mlrd. JAV dolerių. Tuo tarpu Lietuvoje, remiantis „Startup Lithuania“ duomenimis, startuolių skaičius per 2018 m. padidėjo net 58 proc., o investicijos – nuo 46 mln. iki 180 mln. eurų. „Lietuvoje vystomos technologijos, ypač finansinių technologijų ir blokų grandinių (angl. - *Fintech ir Blockchain*), rašoma „Startup Blink“ ataskaitoje. Pasak KTU Nacionalinio inovacijų ir verslo centro vadovo Mindaugo Bulotos, stiprėjančią startuolių ekosistemą Kaune lemia ne tik bendradarbiavimo erdvių skaičiaus augimas, tematinė maisto ir medicinos inovacijų centrų įsikūrimas KTU ir Lietuvos sveikatos mokslų universitete, bet ir išaugusios užsienio investicijos bei privačių rizikos kapitalo fondų skaičiaus didėjimas.

„Džiugu, kad keičiasi požiūris ir atsiranda startuolių kultūra. Lietuvos ekonomika pastaraisiais metais augo, pastebimas ir aktyvus užsienio investuotojų susidomėjimas Lietuvos rinka, ypač – Kauno regione. Tokie pokyčiai aktualūs ir palankūs startuoliams, kadangi besikuriančios užsienio kapitalo įmonės noriai prisijungia prie inovacijų plėtojimo, yra linkusios bendradarbiauti ar teikti paslaugas inovatyviam jaunam verslui. KTU aktyviai dirba įtraukiant įmones į mentorystės veiklas, taip prisidedant prie greitesnio technologijų vystymo“, – sako M. Bulota. Jo teigimu, Europos Sąjungos iniciatyvų įgyvendinimas Lietuvoje yra labai svarbus veiksnys, suteikiantis galimybes vystyti inovatyviam verslui. Kauno miesto savivaldybė taip pat vykdo programą „Kau-

KTU Nacionalinio inovacijų ir verslo centro vadovas Mindaugas Bulota. KTU nuotr.

no Startuoliai“, kuri jau skyrė daugiau kaip 300 tūkst. eurų paramą daugiau nei 20-iai vystomų startuolių idėjų.

M. Bulota atkreipia dėmesį, jog labai svarbu padėti vystyti idėjoms pradinėje stadijoje, kurioje ir reikalinga didžiausia pagalba: „Didelė dalis tik pradėjančių verslų, KTU „Startup Space“ pasirenka kaip pirmąją stotelę idėjos aptarimui, tad per savaitę įvykdome nuo 5-7 konsultacijų. Padedame startuoliams dar labai ankstyvoje stadijoje, tad tai vaidina svarbų vaidmenį Kauno bei visos Lietuvos ekosistemos vystyme“. ■

Laimė ne pinigais matuojama Interviu su VDU mokslininku Justinu Kisieliausku

■ Atkelta iš 7 p.

kelčiau kitą problemą – bendruomeniškumo. Tikiu, kad įvairių reiškinų nulemtas žmonių susvetimėjimas yra kartinė ne tik mūsų, bet ir kitų šalių nelaimingumo problema.

– Laimės ekonomika remiasi dėsningumu, kad ne tie, kurie daug uždirba, yra laimingi, o tie, kurie laimingi, sugeba daugiau uždirbti. Ar sutiktumėte?

– Nesiečiau laimės reiškinio su žodžiu „daug“, veikiau – „pakankamai“. Žinoma, pastebima tendencija, kad uždirbantys daugiau yra labiau linkę jaustis laimingesni nei tie, kurie uždirba mažiau, tačiau tai nereiškia, kad jei uždirbi mažiau, esi nelaimingesnis. Nors čia verta pastebėti, kad laimingesni žmonės savaime dirba produktyviau, kas jiems leidžia mėgautis didesniu uždarbiu.

Yra ir paradoksalių situacijų, kai, regis, objektyviai prastomis sąlygomis žmogus jaučiasi puikiai, o kitas jaučiasi blogai, esant geroms. Visgi esu linkęs manyti, kad uždirbę tiek, kiek pakanka baziniams poreikiams patenkinti, dėl likusio pasitenkinimo turėtume rūpintis labiau jau nebe pinigais, o priemonėmis. Skandinavai tą puikiai iliustruoja, bet kitur dažniausiai tai netampa praktika.

– Londono universiteto mokslininkas Will Davies knygoje „Laimės industrija“ kritikuoja bandymus matuoti laimę. Jo teigimu, tai pernelyg subjektyvu, o tokie matavimai tik dirbtinai konstruoja manipuliacinius ritualus, skatinančius vartojimą ir ignoruojančius individualius žmonių skirtumus;

viso to padarins yra depresija ir kiti sutrikimai. Ką manote Jūs?

– Nors laimė savaime skamba jausmiškai, t. y. subjektyviai, praktika rodo, kad pojūčius galima nesudėtingai objektyvizuoti, suteikiant jų intensyvumui skaitinę vertę. Pavyzdžiui, jei sakome „jaučiuosi blogai“, tai skamba subjektyviai ir kiek nesuvokiamai, tačiau jei pasakysime „skausmo stiprumas – 9 iš 10“, tai leis objektyviau suprasti pojūtį.

Įdomu tai, kad mokslininkai tiria ir „objektyviają“ laimę, fiksuodami smegenų zonų, atsakingų už patiriamus malonius jausmus, veiklos intensyvumą. Visgi, kaip ir bet kokia vidutinė statistika, ji neparedo tikrosios situacijos: bendriniai laimės duomenys taip pat atspindi tik dalį tikrojo paveiklo. Imta kalbėti ne tik apie pajamų, bet ir apie laimės nelygybę, tai yra individualius laimės skirtumus visuomenėje. Jie egzistuoja, tačiau bendriniai laimės rodmenų pokyčiai ir supratimas, kad laimė neretai yra kolektyvinis reiškinys, leidžia tikėti, kad šis netobulas gerovės matas, su milžinišku potencialu tobulėti, yra patikimesnis nei tie, kuriuos naudojome iki šiol.

– Ėmėtės dar nuo 2013-ųjų skaičiuoti laimės indeksą Vytauto Didžiojo universitete. Ar teko domėtis kituose universitetuose atliekamomis panašiomis apklausomis? Kokius rezultatus atskleidė Jūsų matavimai?

– Pasauliniu mastu laimės ekonomikos madą jau galima laikyti praeinančia ir paliekančia tik tikruosius tyrimų lauko

entuziastus. Tačiau Lietuvoje neteko girdėti, kad kažkuris universitetas sistemingai matuotų visos savo bendruomenės laimę. Manau, dėsninga, kad tokia iniciatyva užsiima būtent VDU Ekonomikos ir vadybos fakultetas, kuriame nuolatos gimsta modernios idėjos, o socialinių problemų ekonomika yra viena iš kelių pagrindinių tyrimų sričių. Užsienyje tokių iniciatyvų randasi, kaip ir raginimų laimės duomenis viešinti bei įtraukti į universitetų reitingus, leidžiant būsiniams studentams matyti ne

tik universiteto istoriją, įvaizdį, pasiekimus, gražius pastatus, bet ir tai, ką itin sunku perduoti – esamą emocinį klimatą, kuriame jauna asmenybė formuosis ne vienerius metus.

Turime, kuo džiaugtis. 2019 metų duomenimis, daugiau nei 70 proc. apklausoje dalyvavusios VDU atspindinčios bendruomenės yra laimingesni nei Lietuvos vidurkis (6,1 iš 10). Taigi, universitete fiksuojamas laimės lygis yra aukštesnis ne tik už Lietuvos, bet ir už aukščiausių įvertį pasaulyje turinčios Suomijos (7,6 iš 10) ■

ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJOS PRANEŠIMAS

■ Atkelta iš 3 p.

notaro patvirtintus vertimus. Taip pat numatoma atsisakyti šeimos pajamų vertinimo, o prioritetą skirti socialiai pažeidžiamiausioms grupėms: gaunantiems socialinę pašalpą, asmenims, kuriems nustatytas ribotas darbingumas, ir našlaičiams arba jaunuoliams, kuriems iki pilnametystės buvo nustatyta globa ar rūpyba. Preliminariai numatoma, kad šiemet, kaip ir pernai, paramą studijoms užsienyje galės gauti apie 15 asmenų. Per metus valstybė vienam studentui galės skirti iki 20 tūkst. eurų. Parama gali būti teikiama studijų kainai ir pragyvenimo išlaidoms. Skiriamą finansavimą, atsižvelgiama į aukštosios mokyklos vietą tarptautiniuose reitinguose, asmens motyvą ir finansinę padėtį.

Parama skiriama studijoms tose aukšto-

siose mokyklose, kurios patenka tarp pirmų 50 aukštųjų mokyklų pagal reitingo sritis bent viename iš trijų pasaulinių reitingų: Times Higher Education World University Rankings, QS World University Rankings, Academic Ranking of World Universities (ARWU). Studijos finansuojamos studentams, kurie įsipareigo, baigę studijas, grįžti į Lietuvą ir čia dirbti ne trumpiau kaip 3 metus. Darbą, kuriam reikalinga aukštojo mokslo kvalifikacija, paramą gavę studentai Lietuvoje turės pradėti ne vėliau kaip per 3 mėnesius nuo studijų baigimo.

Studijų užsienyje finansavimo konkursą numatoma paskelbti artimiausiu metu, jį vykdys Valstybinis studijų fondas. Paraiškas finansavimui bus galima pateikti per 20 darbo dienų nuo konkurso paskelbimo. ■

LIETUVOS MUZIKOS PATRIARCHO JUOZO NAUJALIO JUBILIEJINIAI METAI

Dr. Leonas Milčius

Šie metai bus ypatingi ne tik Raudondvariui. Lietuvos Respublikos Seimui 2019-uosius paskelbus dar ir Juozo Naujaliao jubiliejiniais metais, kur kitur, jeigu ne čia, turi būti švenčiamas Juozo Naujaliao 150-asis jubiliejus, vyksta svarbiausi ir gražiausi šventiniai renginiai. Prie Rau-

Konferencijos dalyvius sveikina Kauno rajono savivaldybės meras Valerijus Makūnas

dondvario esančiame Bernatonių kaime buvo jo senelio namai, o prie Raudondvario bažnyčios – tėvų namai, kur gimė, augo ir atsiskleidė nepaprastas muziko talentas, davęs Lietuvai ne tik vargonininką, bet ir kompozitorių, muzikos mokyklos steigėją, masinių chorų dirigentą, pedagogą, organizatorių ir vadovą, pirmosios Lietuvos dainų šventės rengėją.

Raudondvario bažnyčioje Juozas Naujalis buvo ir krikštytas, o augo net 14 vaikų šeimoje. Krikštą tėvui pramokytas groti vargonais, pirmą kartą grojo Mišiose Raudondvario bažnyčioje, kai jam tebuvo vos 15 metų. Talentingą jaunuolį pastebėjo grafas Tiškevičius, vėliau sudaręs visas sąlygas mokytis muzikos, tobulėti tolimoje Varšuvoje. Teigiama, kad Juozas Naujalis yra sukūręs per 200 įvairaus žanro muzikos kūrinių, iš jų ir giesmę „Lietuva brangi“, kuri tapo antruoju Lietuvos himnu. Tad neatsitiktinai Kauno rajono savivaldybė Juozo Naujaliao 150-osioms gimimo metinėms paminėti yra

parengusi platų renginių planą, iš kurių ne vienas vyks Raudondvartyje, Raudondvario kultūros centre, Raudondvario dvare, jo Menų inkubatoriuje.

Balandžio 6 d. į Raudondvario menų inkubatoriaus salę rinkosi net devyni moterų, vyrų ir mišrūs chorai, kurie surengė baigiamąjį J. Naujaliao tarptautinio chorų festivalio ir konkurso koncertą. Jame pasirodė ne tik Lietuvos chorai iš Vilniaus, Kauno, Raudondvario, Ukmergės, bet ir svečiai iš Latvijos, Austrijos. Gražu ir labai gerai, kad J. Naujaliao jubiliejinei šventei visas jėgas sutelkė ir Raudondvario menų inkubatoriaus partneriai – Kauno valstybinis muzikinis teatras, ir Kauno valstybinė filharmonija.

Balandžio 9-ąją – Juozo Naujaliao jubiliejaus dieną, Raudondvario Šv. Kūdikėlio Jėzaus Teresės bažnyčioje parapijos klebonas monsinjoras dekanas Augustinas Paulauskas aukojo šventąsias Mišias. Po jų čia pat, už šventoriaus, buvo padėtos gėlės prie 1994 m. balandžio 9 d. atidengto skulptoriaus Leono Žuklio ir architekto Gedimino Baravyko sukurto paminklo Juozui Naujaliui. Vakare Raudondvario Menų inkubatoriaus skliautuose nuskambėjo didinga misterija „Gloria Juozui Naujaliui“, kurią atliko Kauno valstybinio muzikinio teatro choras (vadovė – Rasa Vaitkevičiūtė) ir Kauno valstybinio muzikinio teatro simfoninis orkestras (vyr. dirigentas – Jonas Janulevičius). Buvo atlikti kūriniai iš J. Naujaliao kūrybos ir Lietuvos muzikos klasikos aukso fondo: „Lietuva brangi“, „Vasaros naktys“, „Už Raseinių, ant Dubysos“, „In honorem sacrorum vulnerum Christi“ ir kt. Renginių vedė Giedrius Prunskus ir Viktorija Streiča.

Nemažiau šventiški ir prasmingi renginiai vyko ir balandžio 12 d., kur Raudondvario pilies iškilmių salėje buvo surengta konferencija „J. Naujalis XXI amžiaus Lietuvos kultūros kontekste“ (moderatorė – muzikologė Eugenija Žakienė). Jos dalyvius pasveikino Kauno rajono savivaldybės meras Valerijus Makūnas. Didelį susidomėjimą sukėlė žurnalisto ir kultūros tyrinėtojo Viktoro Trofimišino pranešimas „Juozo Naujaliao genealogija“. Galima tik stebėtis, džiaugtis ir dėkoti už surinktos vertingos istorinės medžiagos surinkimą ir naujų biografinių faktų atskleidimą visuomenei. Prof. Danutė Petrauskaitė perskaitė pranešimą „Juozo Naujaliao gyvenimas ir veikla Amerikoje“, o doc. Dainora Merčaitytė – „Juozas Naujalis ir amžininkai“. Moderatorė ir pranešėja – muzikologė Eugenija Žakienė. Labai gražiai konferenciją praturtino, o jos dalyvius

Pranešimą „Juozo Naujaliao genealogija“ skaito žurnalistas ir tyrinėtojas Viktoras Trofimišinas

nudžiugino Kauno Juozo Naujaliao muzikos gimnazijos mokiniai.

Vakare ne tik konferencijos dalyviai ir Raudondvario gyventojai, bet ir gausūs svečiai iš Kauno galėjo mėgautis tikrai aukšto lygio koncertu „Juozo Naujaliao kūriniai kitaip“, kuriuos atliko Kauno valstybinis cho-

ren Sacrorum Vulnerum Christi“. Koncertą vedė diktoriaus Vilius Kaminskas. Visiems dainininkams ir muzikantams netrūko ne tik gausių plojimų, bet ir padėkos žodžių bei gėlių, kurias įteikė Kauno r. savivaldybės meras Valerijus Makūnas ir J. Naujaliao anūkė Sigita Laurinaitytė-Dirgėlienė.

Koncertuoja Kauno valstybinio muzikinio teatro simfoninis orkestras ir choras. Vyr. dirigentas – Jonas Janulevičius

ras (dirigentas – Petras Bingelis) ir Kauno miesto simfoninis orkestras. Publikai buvo pristatyti XXI amžiaus dvasia aranžuoti J. Naujaliao kūriniai. Pagal V. Bartulio orkestruotą mišrų choras ir simfoninis orkestras iškilmingai ir jautriai atliko „Missa in Hono-

Panašūs renginiai, minint Juozo Naujaliao jubiliejinį 150-ąjį gimtadienį, vyks visu metu. Ir ne tik Raudondvartyje, Kauno rajone ar Kaune, bet ir visoje Lietuvoje. Autorius yra Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo akto signataras

Koncerto Menų inkubatoriuje klausytojai

Kauno rajono savivaldybės mero Valerijaus Makūno (viduryje) gėlės Juozo Naujaliao anūkei Sigitai Laurinaitytei-Dirgėlienei (kairėje) ir gėlės bei padėka dirigentui Petriui Bingeliui (dešinėje). Autorius archyvo nuotraukos

PEDAGOGIKOS MOKSLINIO TYRIMO INSTITUTAS

Dr. Regina Norkevičienė

Pabaiga. Pradžia – Nr. 10 (631)

Norėdama įtvirtinti pasirinktą žanrinę naujosios literatūros pateikimo kelią, susidarius palankiai situacijai, dalyvavau literatūros mokymo konferencijoje Maskvoje. Dar nebuvau įgudusi laisvai, be teksto skaitymo, tik naudodamasi planu, bendrauti su rusakalbe auditorija, todėl savo pranešimą skaičiau. Deja, patyriau nesėkmę – ryšio su auditorija nebuvo. Jaučiausi nesmagiai. Guodžiausi tuo, kad tekstas bus išspausdintas Maskvos leidinyje. Tuo metu tai buvo svarbu. Nueinančią nuo scenos sulaikė kolegės estai, kurie pasiūlė mano pranešimą išspausdinti savo leidinyje. Tai suvokiau kaip draugiškumą ir pasakiau tiesiai: „Neguoskite manęs, nesėkmė skaitant nemaloni, bet nėra svarbi – svarbu publikacija.“ Tada vyrų estišku lėtumu ir racionalumu paaiškino: „Mes turime savo Guzevičių, savo „Usnynių“. Atspausdinę Estijos leidinyje Maskvoje skaitytą lietuvių pranešimą, lengviau jais atsikratytume.“ Toks aiškus, racionalus estų požiūris tik sutvirtino mintį, kad pasirinktas teisingas kelias.

Dirbant institute, vėl iškilo disertacijos rengimo problema. Bandžiau įvairiai transformuoti aspirantūros metais rašytą temą, tačiau ir pati mačiau, ir išvalgesni kolegės jautė, kad ji neperspektyvi. Vieną dieną, baigiantis darbui, sektoriaus duris pravėrė pedagogikos specialistas, vėliau profesorius Bronius Bitinas ir netikėtai pasiūlė rašyti disertaciją apie naują – žanrinę – baigiamosios klasės literatūros kursą. Kolegės pasiūlymas ir nustebino, ir sudomino. Tokiam sprendimui pritarė ir sektoriaus vadovas Bronius Dobrovolskis. Tad atsakiau minties užbaigti beviltingai įstrigusią literatūrologinę temą ir nutariau pereiti prie edukologinės.

Čia man pakenkė mano pačios pernelyg didelis pasitikėjimas žmonėmis ir neatsargumas. Norėdama išgirsti vadovėlio autoriaus L. Šepkaus, geros mano draugės Liudos Kadžytės bičiulio, nuomonę, jos namuose padaviau savo darbo tekstą jam susipažinti. Praėjus sutartam poros savaičių terminui, priminiau L. Šepkui, kad darbą reikėtų grąžinti. Gavau laišką su stubinamu atsakymu: mano darbas vadovėlio autoriui esąs reikalingas, nes naudojamas kaip savotiškas bevardis vadovėlio juodaštis.

Kai apie tai pakalbėjau sektoriuje, vieni stebėjosi mano neatsargumu, kiti patarė skubiai kuo daugiau teksto skelbti spaudoje, nes, tam vadovėliui pasirodžius, mano darbas liks bevertis. Tą ir padariau. Paminėti išleistame vadovėlyje, kad naudojosi mano darbu, L. Šepkus nematė reikalo. Kai reikėjo ginti disertaciją, Literatūros katedra paprašė mokytojos B. Katinienės nustatyti mano darbo autorystę. Parodžiau ekspertei savo turimą tekstą su L. Šepkaus pastabomis. Gynimo metu mano darbo santykis su L. Šepkaus vadovėliu visiškai nebuvo minimas.

Disertaciją „Šiuolaikinės lietuvių literatūros mokymas žanrinio principu XI klasėje (mokymo turinio problema)“ gyniau 1974 m. gruodžio mėnesį. Pagal to meto reikalavimus, oficialieji oponentai turėjo būti du: vienas – mokslų kandidatas (gynęs vieną disertaciją), antras – habilituotas mokslų daktaras (gynęs ir antrą – habilitacinę disertaciją). Dėl pirmosios oponentės apsispre-

džiau ir susitariau lengvai – pakviečiau tuo metu docentę (vėliau – profesorę) Aldoną Vaitiekūniene – buvusią savo dėstytoją, vėliau katedros vadovę, išmintingai padėjusią tvarkyti tuo metu „slidžią“ lietuviškosios spaudos („Aušros“ ir „Varpo“), taip pat V. Kudirkos temą vidurinių mokyklų programoje. Oponentė gerai perprato mano disertacijos esmę – žanrinio principo pasirinkimo prasmę, buvo kompetentinga ir geranoriška.

Sudėtingesnė – antrojo oponento problema. Ruošiausi prašyti prof. Leono Jovaišos, anksčiau dirbusio mūsų institute, į pedagogiką atėjusio iš lituanistikos, garsėjusio reiklumu, principingumu. Aišku, kaip ir kiti, jo bijojau, gerbiau, buvau pasiryžusi darbą taisyti, tobulinti. Savo planus papasakoju ir institute vadovams. Tačiau jų – tikrai mano atžvilgiu geranoriškai nusiteikusių žmonių – nuomonė buvo kitokia: aš esu gavusi teigiamus atsiliepimus iš žymiausių Maskvos (N. Kudriašovo), tuometinio Leningrado (T. Bražės) specialistų, taip pat iš draugiškų Talino, Kišiniovo institutų, todėl galiu jaustis saugi ir kviesti oponente neseniai habilitacinį darbą apgynusią M. Lukšienę, kurios niekas kitas pakviesti neišdrįs.

Sutikau, supratau situaciją. Deja, čia prasidėjo nesupratimai. M. Lukšienė – literatūrologė, kultūrologė, o mano disertacija – iš jai tolimos edukologijos srities. Oponentė mano disertacijoje pasigedo išsamios literatūrologinės literatūros rūšių ir žanrų analizės. Ilgokai nesuskalbėjome, nes tiesiog nesuvokiau, kur mūsų požiūriai prasilenkia. Pagaliau M. Lukšienė manęs „pasigailėjo“ ir parašė teigiamą recenziją. Buvo labai nesmagu. Literatūrologija ir edukologija – skirtingos mokslo sritys. Mano oponentei edukologija – svetima.

Dirbant institute, būta sudėtingų situacijų instituto vadovams: stengiantis saugoti Lietuvos mokyklą nuo Maskvos emisarų invazijos, išsaugoti Lietuvos pedagogikos institutą nuo siekio jį padaryti atitinkamą Rusijos institucijų filialu, tekdavo pasitikėti bendradarbiais, prašyti jų „diplomatines“ pagalbos. Kadangi neblogai mokėjau rusų kalbą, dar dirbdama geležinkeliečių mokykloje buvau pasiruošusi vesti ekskursijas po Vilnių, supažindinti su jo architektūra bei istorija. Direktoriaus pavaduotojas A. Mockus man ne kartą skyrė užduotis – užimti atvažiavusius iš Maskvos viešnius, vedžioti po Vilnių, vaišinti kavinėse (man kompensuos) ir pasistengti sužinoti, ko jos čia nori, kokie jų ketinimai ir pan. Rytą prieš darbą užeidavau pas A. Mockų papasakoti, ką sužinojau, ką supratau, kad vadovai geriau orientuotųsi, kaip su viena ar kita viešnia pasielgti. Kartais jausdavausi nesmagiai prieš viešnius. Juk atvykdavo ir neblogų žmonių, kuriuos traukė Pabaltijys, laikytas artimesniu Vakarams. Tačiau, derinant asmenines simpatijas ir antipatijas, respublikos ir instituto reikalai buvo svarbesni.

A. Mockus, aišku, pasitaręs su direktoriumi, pasiūlė mane, kaip Lietuvos atstovę, ir į sąjunginę fakultatyvų tarybą. Pats man aiškino: reikia gauti tiesioginę informaciją apie tai, kas vyksta, siekti, kad veikloje galėtų tinkamai pasireikšti mūsų instituto, mūsų respublikos žmonės. Dalyvavimas toje taryboje gerokai plėtė mano akiratį, o ne vienas mūsų pedagogas galėjo plačiau pasidairyti, pasidalinti mintimis su kitų respublikų atitinkamų sričių darbuotojais. Juo labiau kad ir šioje veikloje stengėmės palaikyti artimus ryšius su estais.

Prisimenu vieną komandiruotę fakul-

tatyvų reikalais į Taliną. Prieš oficialius pokalbius mums draugiško instituto literatai, pasikvietę į kavinę, išsamiai klausinėjo, kas vyksta fakultatyvų tarybos pasitarimuose, kokio turinio raštai gaunami, kokia mano nuomonė apie šios veiklos kryptis ir galimybes. Estai norėjo apie viską žinoti ir apie viską susidaryti savo nuomonę. Tai skatino ir mane labiau gilintis į dalyko esmę, deramai naudotis galimybėmis. Reikia pripažinti, kad estai buvo drąsesni ir savarankiškesni. Lietuvoje būta daugiau konformizmo. Būdavo atvejų, kai viršininų „vidinis cenzorius“ atrodė pernelyg budrus. Antai parengusi 1969 m. leidimui naują eksperimentinę literatūros programą, stengiausi naujo turinio nebeapkrauti ideologiniu balastu. Kaip teko nusivilti, kai vienas iš viršininų (nesinori minėti iš esmės gero žmogaus pavardės) savo iniciatyva prirašė į apžvalginę temą daugybę to ideologinio balasto. Partinei drausmei paklusnios moterys jautėsi darančios gerą darbą, o man buvo koktu, nes kai kuriuos mokytojus tai klaidino.

Paskutiniu metu tarybinis dešimtmečiu iš aukštesniųjų klasių naujų programų laidų stengiausi išstumti kuo daugiau menkaverčių kūrinių. To nepastebėjęs prof. V. Auryla žurnale „Komunistas“ sukritikavo seną, nebegaliojančią programą, kad ten dar esąs A. Vienuolio „Puodžiūnkiemis“, kiti panašūs kūriniai. Iš sektoriaus paskambinau į „Komunisto“ redakciją ir paaiškinu, kad jie klaidina mokytojus, spausdindami straipsnį apie nebegaliojančią programą. Pokalbį girdejo sektoriaus vadovė T. B., geranoriškas žmogus, tačiau įpratusi besąlygiškai paklusti partinei drausmei. Kitą dieną, atėjusi į darbą, pamačiau vadovę labai linksmą, triumfuojančią: vakar darbo pabaigoje ji nuėjusi į „Komunisto“ redakciją ir atsiprašiusi žurnalistės už mano telefono skambutį, o toji atleidusi...

Išgirdusi tokią naujieną, pasijutau tarsi apipilta paplavų kibiru: be galo žeidė vergiškas vadovės nuolankumas ir visiškas nesiskaitymas su mano darbu. T. B. situaciją suprato diametriškai priešingai, nes nuolankumas ir partinė drausmė buvo giliai įaugusi į jos sąmonę. Tos pačios charakterio ypatybės reikėsi ir ideologijai keičiantis iš esmės. Visus M. Lukšienės mokyklų reformos teiginius mūsų vadovė priėmė taip pat besąlygiškai, dėl nieko nediskutuodama. Būdinga: buvę partijos nariai, įpratę paklusti partinei drausmei, taip pat nuolankiai, ne-

diskutuodami pritarė priešingai ideologinei mokyklos darbo kryptims. Savo nuomonę bandė reikšti „nenuolankieji“, buvę nepartiniai. Jie labiausiai nukentėjo ir M. Lukšienės, D. Kuolio bei Ž. Jackūno pertvarkos metu.

Tolesnis darbas institute – nuolatinis rūpinimasis aukštesniųjų klasių literatūros programomis. Vėliau buvo rengiami teminiai planai, derinant literatūros, kalbos kursą su rašinių sistema, siejant su visų humanitarinio ciklo disciplinų mokymu. Tokie planai buvo skelbti spaudoje, o vėliau išleisti specialiu leidiniu (1979). Esmingiau keičiantis programai, teminiai planai vėl buvo skelbiami spaudoje. Šie planai, padėję derinti visų humanitarinio ciklo disciplinų ryšius, buvo ne privalomi, o laisvai pasirenkami. Mokyklose jie buvo labai populiarūs, išlaisvino mokytojus nuo reikalaujamų teminių planų privalomo rašymo. Išleistus planus mokytojai tvarkydavo individualiai pagal savo darbo stilių ir mokinių poreikius.

Vėliau, tęsdama Eufemijos Savickaitės darbą, gilinausi į stambiųjų epinių kūrinių nagrinėjimą. Tai buvo mano mokslinis darbas. Pagalvodavau ir apie platesnės apimties darbą šia tema, apie aukštesnės kvalifikacinės kategorijos siekimą. Buvo jau devintasis XX a. dešimtmetis, kai pasitraukęs iš švietimo sistemos sektoriaus vadovas J. Linkevičius, užteršęs pedagoginę spaudą daugybe straipsnių ir leidinių apie „lietuviškąją leninianą“ bei ateistinę auklėjimą, prisirašinėdavęs savo pavardę prie sektoriaus literatūrai atliekamų darbų, sektoriuje skleidė slogišką atmosferą. Mane jis net apkaltino nacionalizmu, todėl J. Linkevičiaus sugėrovo A. Opulskio, ministerijos Metodinio skyriaus viršininko, spaudžiama, jau buvau susiradusi darbą Mokytojų tobulinimosi instituto Pedagogikos katedroje.

Deja, atsitiko baisi nelaimė sesers šeimoje – žuvo sūnus. Prasidėjo sesers ligos, tad teko atidėti darbus į šalį ir stoti šalia sesers, ją paremti. Taip mano svajonės apie habilitacinę disertaciją nuplaukė. 1986 m. sesuo mirė. Ir man ne kartą teko pagulėti ligoninėje – pašlijo sveikata. Taip ir praėjo devintasis XX a. dešimtmetis, į kurį buvau dėjusi nemažai tarnybinės sėkmės vilčių. Jam baigiantis, išryškėjo visuomenės laisvėjimo nuotaikos. Jautėme savotišką dvasinį pakilimą ir darbe, ir visame gyvenime. Tačiau šis dešimtmetis mūsų institutui atnešė ir savotiškos sumaišties, ir abejonių. ■

GAMTOS TYRIMŲ CENTRAS

Gamtos tyrimų centras skelbia konkursus:

Gamtos tyrimų centras skelbia konkursus mokslo darbuotojų pareigoms eiti Hidrobiontų evoliucinės ekologijos, Klimato ir vandens tyrimų, Geoplanktono tyrimų laboratorijose.

Direktorius akad. Vincas Būda

Daugiau informacijos: www.gamtostyrimai.lt

Karaliams įstatymai taip pat galioja

Interviu su VDU profesoriumi Egidijumi Aleksandravičiumi

„Šiuolaikiniams lietuviams yra įprasta semtis stiprybės iš praeities. Gyvieji ir gyvenantieji, kad ir netiesiogiai, ne valdiškai, užsisako sau reikšmingus pasakojimus, kurie pateisina dabarties egzistenciją ir pagrindžia svarbiausias ateities siekiamybes“, – pasakoja Vytauto Didžiojo universiteto (VDU) Istorijos katedros profesorius, Išeivijos instituto direktorius ir Academia cum laude vadovas habil. dr. Egidijus Aleksandravičius, neseniai pristatęs knygą „Amžiaus slenksčiai“.

„Amžiaus slenksčiai“, jungiantys 1000-mečio ir 100-mečio Lietuvą

Kaip teigia autorius, Vasario 16-osios Respublikos šimtmetis yra įpareigojanti proga pasidalyti ilgametę patirtimi, sukaupia tyrinėjant istorinius mūsų tautos gyvenimo lūžius. Taip pat tai ir lemtingas lūžio taškas – ties jo slenksčiu betarpiškas trijų-keturių generacijų, viena kitai perdavusių buvusių dienų ir darbų liudijimus, laikas išsenka. Todėl istorijos mokslui yra svarbu ne tik rekonstruoti ir paaiškinti šimto metų senumo nutikimus, bet ir stebėti, kaip buvo pasakojama.

Ši knyga atsirado iš siekio suprasti „didžiuosius lietuvių modernizacijos ir savivokos brandos klausimus“, išsiaiškinti, kaip atsiranda kai kurie siužetai bei prisiminimai ir kodėl taip, o ne kitaip pasakojamos šimtmetės istorijos. „Nebus per daug pasakyti, kad visą naujosios Lietuvos Respublikos šimtmetį visuomenės sąmonėje ir akademinėje historiografijoje tvyrojo klausimas, kokie saitai, kokios tradicijos ir politinės civilizacijos formos sieja 1000-mečio ir 100-mečio lietuvių, Lietuvos Didžiąją kunigaikštystę ir Vasario 16-osios Lietuvos valstybę“, – pastebi profesorius.

Padedą suprasti Lietuvos istorijos perėjimą nuo praeities iki dabarties

Knyga „Amžiaus slenksčiai“ yra sudaryta iš įvairių tekstų, tačiau be išankstinio sumanymo sudėti tai į vieną veikalą. Pasak autoriaus, šiuos straipsnius sudėti į vieną knygą paskatino siekis juos parodyti visuomenei. „Šią spontanišką mozaiką paversti atskira knyga skatino dar vienas itin formalus, gal net paradoksalus, dalykas. Kai kurie čia atrinkti tekstai buvo pirmą kartą skelbti tokiuose rinkiniuose, kurie dėl mokslo biurokratijos keistenybių negalėjo paplisti tradiciniame knygų, bei jų skaitytojų pasaulyje. Juk daugelis humanitarų žino, kad kai kurios Lietuvos mokslo tarybos finansuotų tyrimų

vaisių publikacijos neleistos parduoti, tad nepateko į knygynus tiesiogine prasme“, – teigia prof. E. Aleksandravičius.

Mokslininko teigimu, ši knyga padeda suprasti Lietuvos istorijos perėjimą nuo praeities iki šių laikų. „Aš jutau, kad juos sudėdamas į tokią autorizuotą, naują mozaiką, į naują kompoziciją, aš šimtmečio proga ir priminsiu, koks yra sudėtingas perėjimas nuo praeities laikų iki dabarties. Juk per rusų imperinį laikotarpį, per patį didžiausią mūsų nuopuolį viskas buvo išardyta: tiek senosios politinės civilizacijos formos, tiek mūsų kultūrinis audinys – mokykla, spauda, visuomenės laisvanoriškos, pilietinės sąsajos. Norėjau parodyti, kaip per visą šitą duobę buvo ateita iki prisikėlimo, iki tos Vasario 16-tosios“, – papildoma knygos autorius.

Kas mes esame?

Savo knygoje „Amžiaus slenksčiai“ profesorius, analizuodamas lietuvių gyvenimo istorinius lūžius, pabrėžia, kad istorinis lūžis tarp senosios Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės paveldo ir naujosios lietuvių tautos užgimimo tęsėsi visą ilgą XIX amžių, o jo sąraizgos nesiduoja ramiai išnarpliojamos iki šiolei.

„Nuo trečiojo Abiejų Tautų Respublikos (Žečpospolitos) padalijimo per sukilimus ir pralaimėjimus buvo žengiami pro Vienos (1815 m.) ir Versalio (1918 m.) Europos vartus, neretai apgailėstaujant, kad mūsų – lietuvių – balsas beveik negirdimas. O jeigu girdimas, tai išorėje nelabai suprantamas. Tikėtina, kad istorinei lietuvių civilizacijai atgimstant, Česlovo Milošo (Czeslaw Milosz) žodžiais tariant, į filologijos produktą (suprask – etnologinio nacionalizmo kūdikį) kilo daugelis dabarties žmogui sunkiai suvokiamų neaiškumų, trukdančių suprasti, pajauti aną sąmonės lūžį šimtmečio žmogų“, – rašo prof. habil. dr. E. Aleksandravičius.

Lietuvos statusas buvo šventas

Pasak VDU Istorijos katedros profesoriaus, dabar tampa labai sunku palyginti tūkstantmečio ir dabarties lietuvių, nes viskas, ką istorikai rašo apie tūkstantmečio Lietuvą yra paremta tik XV–XVI a. tekstais. „Tūkstantmetis yra vis tik daugiau bendrystės ženklas, simbolis, tam tikras nusi-teikimas. Tačiau jis visada siesis su mūsų ankstyvąja valstybe, su ta Lietuvos Didžiąją Kunigaikštyste jau po Mindaugo, su tuo, kas tęsėsi iki pat XVIII a. pabaigos“, – pabrėžia istorikas.

VDU prof. Egidijus Aleksandravičius.
Jono Petronio nuotr.

Be to, svarbu pastebėti, kad šiuo metu valstybės valdymo santvarka yra stipriai pasikeitusi. „Tūkstantmečio Lietuvoje arba Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje buvo luominė santvarka. Buvo bajoriškasis elitas ir tie piliečiai kūrė Lietuvos Statutą. O jis, kaip Konstitucija, buvo šventas. Tuo metu net ir vaikus krikštijo ant teisyne. Lietuvos Statutas buvo šventas, kaip krikščionims Biblija ar žydams Talmudas. Todėl dabar labai sunku lyginti to laiko ir dabarties lietuvių, nes šiandieninis lietuvis savo savaties tikrai neapibrėš pagal santykį su Konstitucija. Šiuolaikinio lietuvių santykis su Konstitucija, apskritai su teise, ne ką pasikeitęs nuo sovietmečio. Gaila, tačiau šiuo metu Konstitucija nefunkcionuoja tokiose apimtyse, kuriose įpareigojama valstybė ar universiteto autonomija“, – pabrėžia profesorius.

Valstybė negali būti šalia įstatymo

Kaip teigia prof. E. Aleksandravičius, svarbu atkreipti dėmesį į kultūros istorijos tyrinėtojo Dariaus Kuolio žodžius, pabrėžusio, kad Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė rinko savo teisėjus, urėdus, savo valdininkus. Tai parodo, kad tuo metu liaudies balsai nulemdavo ne tik įstatymų valdomąją ir įstatymo kuriamąją valdžią, bet ir vykdomąją valdžią. Šiuo metu mes renkame tik merus ir prezidentą, bet ne visą vykdomąją valdžią. Todėl tai kelia grėsmę dabartinei demokratijai.

„Dabar mes mąstome, ką daryti su demokratija. Bet turbūt ir tūkstantmečio lietuvių ne visai žinojo, ką su ja reikia daryti. Tik matyti, kokiam Lietuvos konstitucinės teisės mokslo kūrėjui Mykolui Romeriui gilumoje buvo visiškai aišku, kad demokratija yra tai, ką turėjo Lietuvos bajorai, piliečiai, kurie jautėsi, kad jokia valdžia, jokie karaliai jiems negali būti kaip tironai. Juk karaliams įstatymai taip pat galioja.

Valstybė negali būti šalia įstatymo ir ji negali žiūrėti į įstatymą tik kaip į priemonę

valdyti. Taigi tie, kurie dabar stoja prie valdžios vairo, įsivaizduoja, kad įstatymai yra tik priemonės, skirtos valdyti tuos kitus, kurie dar nevaldžioje, arba jau ne valdžioje. O taip būti neturėtų“, – akcentuoja VDU Academia cum laude vadovas.

Demokratijos kokybė priklauso nuo mąstymo

„Noriu pabrėžti, kad demokratijos kokybė bei mūsų pačių asmeniniai klestėjimai ar prasmės kiekis, kurį dar venose galima jausti, vis tiek priklauso nuo mąstymo. Šiandien tiek daug patrauklių priemonių, kurios padeda atsijungti nuo mąstymo, nuo tos sunkenybės, pasėdėti, paieškoti, su kuo galėtumei paplepėti. Bet reikia mąstyti, skaityti knygas ir spręsti kasdienes lygtis, nes yra pavojų, kad išmirsim iš nuobodulio ir liūdesio. Yra pavojų, kad išmirsime nuo visiškos besmegenystės, nacionalinio idiotizmo. Tų pavojų yra pilna. Taigi, sakytum, kad rusų vamzdžiai yra ne didžiausia grėsmė“, – tikina profesorius.

Dvigubas tapatumas buvo ir senojoje Lietuvoje

Prof. E. Aleksandravičius pažymi, kad Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Vytauto laikų lietuvių, kurie kalbėjo nežinia kokiomis kalbomis, buvo didžiausi savo tėvynės kariai – patriotai. Kitaip sakant, buvo politinės civilizacijos subjektai, ne kalbos kareivėliai, o būtent politinės civilizacijos kareivėliai. Tas pats yra su diaspora. Mes turim milijonus gentainių, kurių tapatumas buvo dvigubas ir Senojoje Lietuvoje.

„Visi mūsų didžiajame pasaulyje gyvenantieji lietuvių yra kažkokių šalių piliečiai. Nesvarbu, ar jie yra britai, amerikiečiai, argentiniečiai ar brazilai, tačiau jų etninė šaknis leidžia jiems jaustis lietuviams. Taigi ir čia yra dvigubas tapatumas. Kitaip sakant, Antano Saulaičio teigimu, Brazilijoje tikėtinai gyvena apie 300 tūkst. lietuvių. Manoma, kad didesnė dalis jų net nežino, kad jie yra lietuvių kilmės. Dauguma net visiškai nekalba lietuviškai. Be to, ko gero didesnė dalis Jungtinėse Amerikos Valstijose gyvenančių lietuvių taip pat net nešneka lietuviškai. Tačiau jie atsimena ir žino, kad jie yra lietuvių: „Aš esu 25 procentais lietuvis“, – kartoja jie sau. Ir kalba ten beveik nieko nereiškia. Svarbiausia yra atmintis ir pats tas laisvo žmogaus apsisprendimas, kas jis yra“, – yra įsitikinęs prof. E. Aleksandravičius

Žurnalui „Karys“ – 100 metų

■ Atkelta iš 6 p.

leidžiamu mėnesiniu žurnalu, skirtu kariams ir plačiajai visuomenei. Leidinį redagavo Bronius Čekanauskas, Kęstutis Starinskas, Kazys Jonušas, Alina Meilūnaitė-Vaišvilienė. Pastaruoju metu žurnalui vadovauja Darius Varanavičius. 2009 m. žurnalas buvo leidžiamas kas mėnesį 2500 egz. tiražu ir nemokamai platinamas Lietuvoje bei užsienyje kariams, krašto apsaugos sistemos darbuotojams, bendrojo lavinimo mokykloms. „Karyje“ rašoma apie karių gyvenimą, tar-

nybos sąlygas, aptariama kariuomenės raida, pratybos, mokymai, dalyvavimas tarptautinėse operacijose ir misijose, kitos kariams aktualios temos.

Turtinguose Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Senosios periodikos sektoriaus fonduose saugomi pilni senojo 1919–1944 m. „Kario“ komplektai, 7 vienkartiniai „Kario“ priedai, skirti įvairioms progoms, ir JAV 1953–1991 m. leisto „Kario“ įrišai su didesniais ar mažesniais trūkumais. Pagrindiniame bibliotekos fonde saugomi

artipilniai 1991–1996 m. ir pilni vėlesnių metų žurnalo komplektai. *Autorė yra LMA Vrublevskių bibliotekos Senosios periodikos sektoriaus vyresnioji bibliografe.*

Literatūra

1. Butkus, Stasys. Šiomet Kariui – 20 metų. Prieiga per internetą: <http://partizanai.org/karys-1959m-8-9-10/5056-siomet-kariui-40-metu> [žiūrėta 2019-02-15].
2. Karys. In: Lietuvių enciklopedija. T. 11. Bostonas (Mass.): Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1957, p. 17.

3. Laurinaitis, Jonas Martynas. Mano redagavimo laikotarpis. Karys, 1929, Nr. 19/20, p. 313.

4. Raugas, Balys. Kariui – septyni dešimtmečiai. Karys, 1989, Nr. 5 (1652), p. 195.

5. Žurnalas Karys mini 90-ies metų sukaktį. Prieiga per internetą: http://kam.lt/lt/naujienos_874/archyvas_930/ziniu_archyvas_2009_metai/ziniu_archyvas_2009-05/zurnalas_bdquotarkarysrdquo_mini_90-ies_metu_sukakti.html?pbck=30 [žiūrėta 2019-03-13]

IN MEMORIAM

Prof. Sigitas Juozas Marčiukaitis

1936-03-25 – 2019-05-24

Gegužės 24 d., eidamas 84-uosius metus, mirė profesorius socialinių mokslų habil. daktaras Sigitas Juozas Marčiukaitis, Lietuvos Laisvės kovų dalyvis, Lietuvos kariuomenės atsargos karininkas, 2017 metų Gabrielės Petkevičaitės-Bitės atminimo medalia „Tarnaukite Lietuvai“ laureatas, piliečių judėjimo „Talka tėviškei“ iniciatorius. Jaunystėje pagrindinėje „Geležinio Vilko“ organizacijoje prisiekė dalyvauti rezistencinėje kovoje, o atkurtos nepriklausomybės metais visą savo energiją ir darbus skyrė gimtojo krašto žmonėms.

S. J. Marčiukaitis gimė 1936 m. kovo 25 d. Kalnynų kaime (Gudelių seniūnija, Marijampolės r.) ūkininkų šeimoje. 1961 m. baigė Kauno politechnikos instituto Hidrotechnikos fakultetą, 1967 m. – to paties instituto (dabar – Kauno technologijos universiteto) Statybos fakultetą. 1969–1980 m. buvo Statybos ministerijos Valdymo tobulinimo ir

Prof. habil. dr. Sigitas Juozas Marčiukaitis

kompiuterinių sistemų diegimo skyriaus vadovas, 1978–1991 m. dėstė Liaudies ūkio specialistų tobulinimosi institute. 1990–1992 m. – Lietuvos vadybos akademijoje, 1992–2000 m. – VGTU. 1995 m. dėstė Kauno technologijos universitete, 1998–2000 m. – Lietuvos žemės ūkio universitete, 2001–2002 m. – Klaipėdos universitete. Nuo 2000 m. buvo Lietuvos mokslininkų sąjungos instituto intelektualinių ir investicinių projektų centro vadovas.

2007 m. jam suteiktas Laisvės kovų dalyvio statusas.

S. J. Marčiukaitis yra paskelbęs daugiau kaip 100 mokslo straipsnių, yra kelių dešimčių mokslo darbų ir mokslo populiarinimo leidinių autorius, sudarytojas arba bendraautoris. Mokslinių interesų pagrindinės sritys: funkcinių tinklų teorijos modifikavimas ir pritaikymas, kuriant šiuolaikinį būstą, mokyklą, universitetą, ugdant bendruomenių

Gabrielės Petkevičaitės-Bitės atminimo medalia „Tarnaukite Lietuvai“ laureatas

intelektinį potencialą, jų darnią aplinką, didinant vietinių energijos išteklių vartojimo efektyvumą, būsto modernizavimo programų ir projektų vadyba bei rezultatų stebėseną.

Per pastaruosius 30 metų S. J. Marčiukaitis buvo daugelio pilietinių iniciatyvų gimtajame krašte ir profesinės savanorysės pradininkas, ypač daug dėmesio skyręs Lietuvos kaimo vietovių ir miestų pažangai. 1992 m. jis inicijavo Lietuvos piliečių judėjimą „Talka tėviškei“ ir buvo jo valdybos pirmininkas. 1994 m. sutelkė kelių šalies universitetų dėstytojus ir studentus įgyvendinti jo parengtą programą „Parama gimtinei“. 1997 m. Vilniaus miesto Šeškinės ir Žirmūnų seniūnijose subūrė „Piliečių parlamentą“. Plėtodamas pilietiškumo idėjas, S. J. Marčiukaitis kartu su bendraminčiais parengė Lietuvos vardo tūkstantmečio minėjimo šalies kaimų ir miestelių bendruomenėse programą „Gimtinė 2000–2009“.

Dauguma šio judėjimo iniciatyvų jau tapo visuotinai pripažintomis, pavyzdžiui, kraštiečių sambūrių (susibūrusių pagal etnografinius regionus), aktyvių piliečių seimelių (nuo kaimo seniūnijų iki miesto bendruomenių) telkimas ir plėtra, vietinės iniciatyvos projektų rengimas daugiabučių namų ir jų aplinkos savivaldos stiprinimui. Tai tik kruopelytė profesoriaus darbų, kurie liudija, kad gimtinę šis žmogus regėjo ir puoselėjo kaip šventovę. Tai iškilus ne tik Suvalkijos, bet ir visos Lietuvos pilietiškumo ugdymo mokytojas.

Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataras Liudvikas Saulius Razma

1938-02-07 – 2019-05-19

Gegužės 19 d. eidamas 82-uosius metus mirė Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataras Liudvikas Saulius Razma. Liudvikas Saulius Razma gimė 1938 m. vasario 7 d. Plungės rajone, Platelių miestelyje. 1960 m. baigė Vilniaus valstybinį universitetą, ekonomistas. Ekonomikos mokslų kandidatas, docentas.

1960–1963 m. buvo Vilniaus valstybinio universiteto aspirantu, dėstytoju. 1963–1972 m. dirbo Vilniaus valstybiniame pedagoginiame institute vyresniuoju dėstytoju, docentu; 1972–1980 m. – Automatizuotų valdymo sistemų projektavimo konstravimo biure vadovaujančiuoju konstruktoriumi, sektoriaus vedėju, projekto vyriausioju konstruktoriumi; 1981–1988 m. – Lietuvos TSR valstybinio statybos komiteto Informaciniame skaičiavimo ir gamybos valdymo centre vyresniuoju inžinieriumi, vyriausioju projekto inžinieriumi, vyriausioju

ekonomistu. 1989–1993 m. – Vilniaus pedagoginio universiteto rektorius.

Nuo 1988 m. Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio dalyvis. 1990–1992 m. – Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo deputatas. 1994–1995 m. – Lietuvos komercinių bankų asociacijos valdybos pirmininkas. 1996–2001 m. dėstė Lietuvos karo akademijoje. 1996 m. ir 2000 m. kandidatavo į Lietuvos Respublikos Seimą. Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarų klubo veiklos rėmimo fondo pirmininkas.

Buvo Lietuvos ekonomistų asociacijos viceprezidentas. Paskelbė straipsnių mokslinėje ir populiarioje spaudoje ekonominės teorijos, gyvenimo lygio, valdymo teorijos ir praktikos, kultūros ir švietimo politikos klausimais. Skaitė pranešimus mokslinėse konferencijose Lietuvoje ir užsienyje. Apdovanotas Lietuvos Nepriklausomybės medaliu (2000).

Lietuvos nepriklausomybės Akto signataras Liudvikas Saulius Razma

Kuriama mokslinių tyrimų programa „Europos horizontas“

Europos Komisija baigia derinti Europos Sąjungos mokslinius tyrimus ir inovacijas 2021–2027 m. koordinuojančią programą „Europos horizontas“ (angl. *Horizon Europe*), kuriai planuojama skirti beveik 100 mlrd. eurų. Ši programa kurta naudojantis ankstesnės programos „Horizontas 2020“ pasiekimais, siekiant, kad užtikrintų Europos Sąjungos mokslinių tyrimų ir inovacijų lyderystę pasaulyje.

„Europos horizonte“ per Europos mokslo tarybą bus finansuojami aukšto lygio tyrėjų inicijuoti moksliniai tyrimai. Numatomos naujovės: Europos inovacijų tarybos sukūrimas (angl. *European Innovation Council, EIC*), mokslinių tyrimų ir inovacijų misijų suformulavimas ir parengimas kartu su valstybėmis narėmis, Europos Parlamentu

ir piliečiais, inovacijų potencialo didinimas, stiprinant paramą atsiliekančioms valstybėms narėms, kad jos galėtų kuo geriau išnaudoti nacionalinių mokslinių tyrimų ir inovacijų potencialą, veikiant išvien su struktūriniais ir sanglaudos fondais, būtų galima lengvai koordinuoti bei derinti finansavimą ir diegti inovacijas. Vienas iš principų yra atvirojo mokslo principas, pagal kurį reikalaujama suteikti atvirą prieigą

prie publikacijų ir duomenų.

Dalyvavimo Europos mokslo programose klausimai yra aktualūs Lietuvos mokslininkams, nes nepakankamai pasinaudota „Horizonto 2020“ programos galimybėmis. Naujoje programoje numatomos papildomos priemonės dalyvauti tikslinėse plėtros priemonėse, kuriose būtina dalyvauti, todėl reikia tinkamai pasiręsti ir sutelkti pajėgumus. *Parengta pagal LMA pranešimą*

Lietuvos mokslininkų laikraščio projektui „Akademinės bendruomenės indėlis į mokslinės informacijos sklaidos ir populiarinimo sistemą“ vykdyti Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2019 m. skyrė 8 tūkst. eurų. „Mokslo Lietuvos“ redakcija

Mokslo Lietuva

Vyriausiasis redaktorius Jonas Jasaitis
Stilistė-korektorė Jolanta Niaurienė
Dizaineris Vilius Zaveckas

Redakcinės kolegijos pirmininkas – Raimundas Dužinskas, nariai: Alvydas Baležentis, Valentinas Baltrūnas, Valentas Daniūnas, Jonas Dautaras, Vyginas Gontis, Vilma Gudelytė-Abarienė, Nelė Jurkėnaitė, Regina Kvašytė, Valė Macijauskienė, Milena Medineckienė, Andrius Pukšas, Eugenijus Stumbrys, Emilis Urba, Dalia Urbanavičienė, Janina Valančiūtė.

Redakcijos adresas: J. Basanavičiaus g. 6, LT-01118 Vilnius
El. paštas mokslolietuva@gmail.com

Laikraštis internete: www.mokslolietuva.lt

Redakcija gerbia savo autorių nuomonę ir mintis, net jei ne visada joms pritaria. Perspausdinant ar naudojant laikraščio „Mokslo Lietuva“ ir jo internetinio puslapio <http://www.mokslolietuva.lt> paskelbtą medžiagą būtina nuoroda į „Mokslo Lietuvą“. Laikraštis platinamas tik prenumeratoriams ir redakcijoje.

ISSN 1392-7191
Leidžia
UAB „Mokslininkų laikraštis“
SL Nr. 169
Spausdino
UAB „Petro ofsetas“
Savanorių pr. 174D, LT-03153, Vilnius
Tiražas 500 egz.